

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄.

Υ

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ, 10 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1912

Υ

ΑΡΙΘΜΟΣ 470

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. Ε. Κουβέντες—Μερικά γιά τήν πρόοδο τής 'Ιδέας.
Ν. ΚΑΣΤΡΙΝΟΣ. Ρούσσεικη φιλολογία—'Ο «'Ωκεανός» του
Δ. 'Ανδρέγεβ (τέλος).
ΚΥΒΟΣ. 'Η εργατική νομοθεσία ('Α').
ETTORE MOSCHINO. Τριστάνος και 'Ιζόλδη (μεταφρ.
Ν. Ποριώτης) τέλος.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Richerin.
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ. Πολιτική 'Επιθεώρηση.
ΔΩΡΟΣ ΣΤΕΛΛΑΣ. 'Η σκληρόκαρδη (Caecilia Vellini).
Α. THUMB κτλ. 'Ο γλωσσικό; άγώνας.
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

RICHERIN

'Ο ποιητής τών άθρων και τών κακομοίρηδων.
Στά 1884, νομίζω. Τά γαλλικά φύλλα, πού έ-
δλέπα τότε, και τά σοβαρώτερα, σάν τή *Ντεμπα*,
βουίζαν από τίς «Βλαστήμιες», τó καινούριο βιβλίο
του γάλλου ποιητή. 'Εξαιρετικά, γιά ένα τόμο στί-
χων, γράφονταν άρθρα κριτικά και άκριτα — μα-
κρόστιλα. Μά και κείνοι πού συνταράζονταν από τή
φιλοσοφία του Ρισπαίν και πού αποδοκιμάζαν τήν
ξεδιάντροπα ξετυλιμένη άθεα του, αναγκασμένοι να
όμολογήσουν τήν έξοχη τέχνη του ανθρώπου, τήν
πλούσια φαντασία του, τήν ακροβατική εύλυγισιά
του στίχου του, τή ρυθμοπλαστική του δεξιωσύνη,
τόν οίστρο του, τή φλέβα του. Κ' ένας δημοσιογρά-
φος, άνόητα ένθουσιασμένος, γιά να ύψωση τó πρω-
τόφαντο έργο, νόμισε πώς έπρεπε να κοροϊδέψη τά
«Τραγικά ποιήματα» του πάντα *αδιάπτωτου* και
στην έντέλεια τεχνίτη, του άνυπερβλήτου ποιητή
Λεκόντ Ντελιλ, τó βιβλίο πού ειχεν έκδοθη σύγκαι-
ρα με τίς «Βλαστήμιες». 'Εννοείται πώς άναψεν ή
περιέργειά μου, άνυπομονούσα να μπώ μέσα στόν
καινούριο μεγαλόπρεπο ναό, και κόντεψα να φιλήσω
τό χέρι του φίλου μου Δροσίνη, σά μου δάνεισε τó
βιβλίο του Ρισπαίν. Τόνομά του τó ειχα άκουστό κι
από πρώτα, σάν ανθρώπου πού ζούσε φανταχτερά

και άπόκοτα και άμοιαστα, γιά να σταυροκόπιένται
οί χριστιανοί και να σακαταλλίζονται οί νοικοκυραίοι.
Τά τραγούδια εκείνα, καθώς ειτανε βαλμένα σ' ένα
όργανικό σύνολο, με μέρη και κομμάτια συγκρατημέ-
να μεταξύ τους σά χαλκάδες άλυσίδας, σά μιá
συμφωνία έχτελεσμένη από πολυόργανη όρχήστρα,
με πρελούντια και με φινάλε, με σκέρτσα, με άλλέ-
γρα, με άντάτζια, με μουγκρίσματα λύσσας, με βού-
νευρου χτυπιές, με τριξίματα δοντιών και με άλα-
λάσματα, στρογγυλά και χτυπητά και φωναχτά, χω-
ρίς πνιμένους άναστενασμούς, λεπτές ύποβολές και
μουσικές σουρντινες, με εύρεση και με μάθηση, με
πρόλογο πού έδειχνε πώς ειταν έργο προσκεδιασμέ-
νο, τó πρώτο δείγμα σειράς άλλων άνάλογων χτι-
σμάτων ώρισμένου φιλοσοφικού λυρισμού, τó έργο
έκεινο θάμπωσε τή φαντασία μου, και με γοήτση-
σα με τότε, μελετώντας—άταχτα κάπως— τή γαλ-
λική ποίηση, μιá μεγάλη μας δασκάλισσα, ειχα στα-
ματήσει με πιό πολλή συμπάθεια στίς λεπτές ψυχο-
λογικές τρεμιούλες του Σουλλύ Πιρυντώμ, πού δέ
φανάζουνε, μά πού σου φθυριζουνε διακριτικά τά
παράπονά τους και τίς άνησυχίες τους. 'Υστερ' από
λίγα χρόνια, άράδα άράδα, άνάλογην έντύπωση μου
ειχανε προξενήσει, πάντα με θόρυβο ρεκλαμαρισμέ-
να, νεώτερα ή παλαιότερα έργα του Ρισπαίν, τά λυ-
ρικά του πάντα, (γιατί τά δράματά του και τάλλα τά
πεζά του σχεδόν δέν τά γνώρισα), ή «Θάλασσα», τó
«Τραγούδι τώ ζητιάνων», κ' έδω και λίγα χρόνια,
ή «Μιάρκα», τó μυθιστόρημα με τά τοιγγάνικα τρα-
γούδια πού έ Μπαρρές τά ειπε «θαμαστά», στό λό-
γο του τής ύποδοχής του Ρισπαίν μέσα στή γαλ-
λική 'Ακαδημία.

Και γιά πολύ καιρό κράτησα στή μνήμη μου,
κ' έψαχνα κ' εύρισκα στήν καρδιά μου και ζούσα
με τούς ξεθεμελιωτές στίχους, με τίς πετροκαταλύ-
τρες ρίμες, με τά βροντερά και χρυσόρρυθμα τουρα-
νικά μάρς τής «Βλαστήμιας», με τούς λογής γερο-
λύκους και με τούς μούτσους, με τίς ιεροφαλικές
«Λιτανειες», με τά κοσμογονικά «Μεγάλα τραγού-
δια» τής «Θάλασσας», με τίς ύπομονετικά και κα-
ταπληχτικά συνταιριασμένες στροφές πού άγωνίζον-
ταν, κατά ζήλο άρχαϊκό, με τó παράδειγμα μεγά-
λων πρωτόγονων ποιητών, να άρμονίσουνε τόνειρο
και τήν επιστήμη, τó μεθύσι του λυρισμού και τή δι-
δαχή τής αλήθειας. Ζήλεψα τούς γύφτους του και
τούς λογής ζητιάνους του, του κάμπου και τής πο-

λιτείας και του πελάγου παιδιὰ και απόπαιδα, και κάθε φορά που κάτω από τὸ παράθυρό μου ἡ λαντέρνα τοῦ δρόμου ξεφώνιζε με τὴ βραχνή και τσακισμένη τῆς φωνῆς, ἐγὼ γιομάτος συγκίνηση, γιατί θυμόμουνα τίς «Variations sur l'orgue de Barbarie». Καὶ σήμερ' ἀκόμα τὸ μεσημέρι πού με τὴ λάμψη τοῦ ἡλίου εἶδα νὰ θολώνῃ τὸν καθάριο οὐρανὸ ἕνα μακρογράμμωφσύγγεφο, κοπάδι γέρανων πού ἀργοτραβούσαν χορευτικὰ και στρατιωτικὰ και πηγαίνανε κατὰ τὰ βοριανὰ, μηνώντας τὰ χελιδόνια και τὴν ἀναιξη, και τὸν ἀέρα με στριγγὰ λαληήματα γιομίζοντας, μού ἤρθανε στὸ νοῦ «Τὰ διαβατήρια κα πουλιά», ἐν' ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ κομμάτια τοῦ «Τραγουδιοῦ τῶν κακομοίρηδων», πού περνᾶνε ἀπάνου ἀπὸ τὰ κοτέτσια τῶν νοικοκυράδων ἀνάερα κ' ἐλεύτερα, και ξαφνίζουνε τίς κότες και τίς χῆνες, κι ἂν ἀφίνουν γιὰ θυμητικὸ τους ἐδῶ κάτου τίποτε, ἀφίνουνε τὴν κοιταλιὰ τους.

Εἶναι ἡ λέξη του. Καὶ θὰ εἶταν ἀκόμα και σήμερα τοῦτος ὁ ποιητῆς πιὸ κοντὰ στὴ φαντασία μου και συχὰ θὰ τὸν ἀκκούμπαγα στὸ προσκέφαλό μου, ἀνίσως και σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ και ἴσα ἴσα τὴ χρονικὰ πού ξεσπάσανε οἱ «Βλαστήμιες» του, δὲν εἶχε ἀρχίσει νὰ γλυκοχαράζῃ στὴ Γαλλία μιὰν ἄλλη ποίηση, πιὸ συμμαζεμένη, πιὸ λαγαρισμένη, φεγγαροντυμένη, λαχταριστὴ, μυστηριώδικη, πιὸ λεπτὴ και πιὸ βαθειά, με τὸ Βερλαίν και με τὸ Μαλλαρμέ, με τὸ Ρενιέ και με τὸ Μορεάς, με τὸ Βεράρεν και με τὸ Λερμπέργκ· ἀνίσως και σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ, τὸ τεράστιο ἀνάμεσό μας παράδειγμα τοῦ Ψυχάρη δὲ με εἶχε μακρύνει κάπως ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴ και τὴν παθητικὴ προσήλωση πρὸς τοὺς γάλλους δνειροπλέχτες και δὲ μού εἶχε φωτίσει τὴ συνείδηση μ' ἕνα γενναιότερο κ' ἐνεργητικώτερο γύρισμα πρὸς τὰ ντόπια, με τὸν ἀγῶνα και με τὸν πόλεμο, με τὸν ἔρωτα και με τὸ νεῖρο νὰ γίνουμ' ἐμεῖς με τὰ δικά μας, μέσα στὰ δικά μας, πρόδρομοι και πρόγονοι.

Μολαταῦτα, κι ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ ξένου πού πέρασε ἀπὸ τὸν τόπο μας, μπορεί κανεὶς νὰ σταματήσῃ λίγο στὸ νομὰ του. Παίρνοντας τὴ σύγκριση ἀπὸ τὴ λατινικὴ ποίηση, πού μπορεί νὰ λογαριαστῇ σὰ μητέρα τῆς νεώτερης ποιητικῆς τέχνης μέσα στὴν Εὐρώπη, κυριώτερα στοὺς νεολατινικοὺς λαοὺς, δὲν εἶναι ἄσκημο νὰ ξεχωρίσουμε τοὺς ποιητῆς σὲ δυὸ μεγάλες φυλές γενικώτατες· σὲ ποιητῆς βιργιλιακοὺς και σὲ ποιητῆς λουκρητιακοὺς· οἱ πρῶτ' εἶναι πιστοὶ τῆς ἀρμονίας· οἱ δεῦτεροι, ντερβίσηδες τοῦ παραξομοῦ. Ὁ Ρισπαίν εἶναι ποιητῆς λουκρητιακός. Ἀκόμα πιὸ ἀκριβόλογα, εἶναι μαθητῆς, και μιμητῆς στὴν ἐντέλεια τοῦ Οὐγκώ. Στὴν τέχνη του, και στὴ γλώσσα του. Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ὁ ἀσύστατος κάπως ἰδα-

νισμὸς και θεῖσμός τοῦ πρώτου ἀντικαταστῆνεται ἀπὸ τὴν ὀλιστικὴ και με τὴν ἐπιστήμη πασαλειμένη φιλοσοφία. Ὁ,τι ἔκαμε ὁ Οὐγκώ με τίς «Τιμωρίες» τὸ ἔκαμε ὁ Ρισπαίν με τίς «Βλαστήμιες» του. Μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἔβαλε τὸν Ἰεχωβά στοῦ τρίτου Ναπολέοντα τὸν τόπο και κύλησε στὴ λάσπη τοὺς θεοὺς σὰ νὰ εἶταν ὑπουργοὶ τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Πόσο διαφορετικὴν ἐντύπωση μᾶς ἀφί-νει ὁ Βερλαίν μέσα στὴ «Φρόνησή» του με τὰ ταπεινά του γονατίσματα, με τοὺς μυστικοπάθους κελαιδισμούς του! Πάντα τὸ μῖσος εἶναι σὰ μὴ γκριμάτσα, ὅσο ἔντονη κι ἂν εἶναι· ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ὁμορφιά. Τραγουδώντας τοὺς θεοὺς, εἶπε κάποιος ποιητῆς, ἐσᾶς, ἄνθρωποι, τραγουδῶ, σὲ δ,τι ἔχετε θεῖο.

Ὁ Ρισπαίν ἐκεῖ πού εἶναι ἀληθινώτερα πρωτότυπος, εἶναι τὰ λαϊκὰ του και με ἀργετικὰ γλωσσήματα και χρώματα τραγούδια. Μὰ ὁ Οὐγκώ δὲ βρῖσκεται μονάχα στὸ Ρισπαίν· βλέπεις τὰ σημάδια του παντοῦ στὴ γαλλικὴ ποίηση πού ἤρθε ὕστερ' ἀπὸ κείνο· και σὲ κείνους πού σὲ τίποτε σχεδὸν φαίνονται πὼς δὲν τοῦ μοιάζουν. Καὶ γι' αὐτὸ φωνάζει ὁ Ρεμὸ Γκουρμὸν: «Οὐγκώ — Μπωντελαίρ — Βερλαίν!» Καὶ γι' αὐτὸ κηρύττει ὁ Βεράρεν: «Ντάντες — Σαιξπηρος — Οὐγκώ!»

Ὁ Σύλλογος τῶν «Θεατρικῶν Συγγραφέων» μού ἔκαμε τὴν τιμὴ, ἂν και δὲν εἶμαι μέλος του, νὰ με προσκαλέσῃ στὸ τραπέζι πού ἔστρωσε στὴν Κηφισιὰ γιὰ νὰ τιμῆσῃ τὸν ποιητῆ. Εὐχαρίστηκα κι ἀρνήθηκα. Δὲν εἶμαι συγγραφέας θεατρικός, ὅσο κι ἂν μπορεῖ κάποτε νὰ εἶμαι δραματικός μέσα σὲ μιὰ, ἴσα με τὴν ὥρα, σκηNIKῆ μου δοκιμῆ, και πιὸ πολὺ μέσα στοὺς λυρικοὺς στίχους μου.

Ἐπειτα ζῶ μοναχικά. Δὲν ἔχω τὴν εὐτυχία νὰ συγκοινωνῶ με τοὺς ἀνθρώπους πού γράφουν, και ἀνάμεσα στὸν κύκλο τῶν θεατρογράφων μας, με δλη μου τὴν ἐχτίμηση σὲ μερικοὺς ἀπὸ κείνους, θὰ εἶμουνα σὰν ξένος. Φόβος εἶταν ἔξαφνα μέσα σὲ τέτοιο κύκλο ἢ νὰ σιωπάσω, ἀδυνατώντας νὰ μεγαλοφωνήσω τὴν ἰδέα μου γιὰ ἕνα πρόσωπο, τὸν ἔρωτά μου γιὰ μιὰν ἰδέα, ἰδέες και πρόσωπα πού θὰ τὰ βλέπουν ἄλλοι πολὺ διαφορετικά, ἢ νὰ συνθηκολογήσω ἀνάξια με δ,τι ἔχω πολυτιμώτερο· με τὴ φιλολογικὴ μου συνείδηση. Ζοῦμε σὲ κρίσιμη στιγμή. Σεισμοὶ μᾶς τινάζουν και χάσματα μᾶς χωρίζουν. Καὶ τὰ ζητήματα πού μᾶς γνοιάζουν και πού μᾶς ξεχωρίζουν δὲν μπορεῖ νὰ βαλθοῦνε κάτω ἀπὸ τοὺς κανόνες τῶν καλῶν κοινωνικῶν τρόπων και τῆς συμπεριφορᾶς· κανόνες τέτοιους κοιτάζουν ὅσοι γράφου-

νε για να τους καμαρώνουν τα σαλόνια και να τους ανοίγουνται οι έφημερίδες. Πές μου τί θαμάζεις για να δω αν πρέπει να καθήσω ήσυχα στο πλάι σου ή να σου γυρίσω την πλάτη. Έπειτα : ένα ποιητή που αγάπησα ή και κάπως γνώρισα, γέροντας άπαιχτού από τα γλυκόλογα φύλλα του βιβλίου του, δεν αίστάνομαι την ανάγκη να τον πλησιάσω άλλοιώς. Πιο πολύ όταν είναι ξένος. Δεν ξέρω να μιλήσω. Μόλις τραυλιζώ, ακόμα και τα ρωμαίικα. Είμαι, μαζι, δειλός όσο δεν παίρνει, και παράξενα περήφανος. Άλλο να διαβάζω τους «Παράδεισους» του Ρισπαίν, ίσως ισότιμος κ' εγώ ποιητής των «Παράδεισών», όσο κι αν είμαι ακοίταχτος, κι άλλο να μαθαίνω πώς έρχεται ένας ποιητής φερμένος από έναν ίμπρεσαρίο, με όλα τα συστήματα της ρεκλάμας, για να μιλήσει μέσα σ' ένα θέατρο γεμισμένο από κόσμο ονομιστή, ξενομανή, και για τουτό ακριβοπληρωτή, και τί να μάς πη; Να μάς πη για την ψυχή που τραγούδησε του κύκνου το τραγούδι μέσα στην άθνατη «Προσευχή» του Ρενάν, κι από καιρό σέρνεται άποσωμένη, σαρακοφαγωμένη, δασκάλων τυφλοσύρτης, δικηγόρων πασάλειμμα, θέμα της πιο φτηνής φιλοσοφίας και της πιο εύκολης ρητορικής, σύμβολο της κάλπης του Μιστριώτη, έκστατικό χαμόγελο σε φτιασιδωμένα χείλη του πιο αστόχαστου φιλελληνισμού, χάιδεμα συγκαταβατικό, σά δεν είναι καταφρονετική κοροϊδία προς όλους έμάς, όσο κι αν ακόμα δεν το νοιώσαμε, το αιώνιο τουτό στο κεφάλι μας κοπάνισμα της άνυπόφορης κοινοτοπίας, όσο κι αν μάς προσφέρεται σε σάλτσα φραντζέσκης, άφροστάλαχτης, ή όποιας άλλης εύγλωττίας. "Α! μάς παρασκοιλίζουν, στιχουργοί και πεζογράφοι, άθηναίοι του Παρισιού και άθηναίοι της Πλάκας, με την άθηναία τους ψυχή! Μπορείς να μου μιλήσης, τραγουδιστή των γύφτων και των κακομοιρηδων, για την ψυχή του ντζαμιού της Άγορας, που βαλθήκανε να γκρεμίσουν; Πιο πολύ θά μ' ένθουσίαζες. Μά τότε θά μάς μιλούσες και για τόσα άλλα, πράματα σημαντικά, σπαρταριστά. Για ένα ζήτημα γλωσσικό, ζήτημα ζωής και θανάτου για μάς εδώ. Για ποιητές και πεζογράφους σαν εσέ, και πιο μεγάλους από σένα, αναθεματισμένους για τη μεγαλωσύνη τους. Για μια Βουλή που δοξάζει τα άερόλογα και τσαλαπατά το Λόγο. Για λειτουργούς άσυνειδητους που καθίζουνε στο σκαμνι τους άγαθούς και τους άθώους, και σηκώνουνε τον εγχο να τους πνίξει. "Η αν δεν τα πήρες βέβαια μυρωδιά τέτοιας λογής κρίματα, θά μιλούσες για τη δική σου την ψυχή, που θάντιπροσωπεύη κάποιον κόσμο ομορφιάς, θά μιλούσες για τους άτσιγγάνους και για τους ζητιάνους σου, για τη γλώσσα που ζήτησες κάποτε

κ' εσύ να δημοκρατικέψης, ακολουθώντας και σε τουτό, το παράδειγμα του Ουγκά, του δασκάλου σου. Μά τότε δε θά πρόβαλλες φερμένος από θεατρώνη, δε θά στοίχιζε για τάκουμά σου 50 φράγκα το θεωρηίο, ο σύλλογος των έρασιτεχνών δε θά σου έκανε ρεβερέντσες, δε θάκουγες, θέλοντας μη θέλοντας, ποιήματα του Μορεάς, δε θά σου στρώνανε τραπέζι, τσιμουδιά οι έφημερίδες, και, το σπουδαιότερο, δε θάπαιρνες παράσημο. Μόνο το χέρι θά σου φιλούσαμε κάποιοι. Δε θά κέρδιζες τίποτε.

Τόν ποιητή, σά δε τον όνειρεύομαι άηδόνι ή χρυσαιτό, τότε φαντάζομαι σαν άπόστολο και σαν κριτή. Τόν ποιητή τον όνομάζει ο άμερικανός Ούτμαν άποκριτή. Έχει πάντα μιάν άπόκριση βαθεία να δώση στα βαθύτερα ρωτήματα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΜΕΡΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ

Είμωνα προχτές στού Πάλλη. Είταν εκεί κι ο Έρμονας, και τα λέγαμε. Και μιλώντας για κάποιο μας φίλο, είπε ο Έρμονας πώς αυτός ο φίλος θαρρεί πώς ή Ίδέα σά να σκόνταψε κάπως με τα Μιστριώτικα και με τα Βενιζέλικα. Τους είπα, και το ξαναλέω τώρα κ' εδώ, πώς όταν ο Μιστριώτης σηκώθηκε και ξέσκισε τα ρούχα του και το λαιμό του για να κάμη τον κόσμο να το πιστέψη πώς καταστρέφουμε το Έθνος, είδε ένα πράμα που μερικοί μας δε φαίνεται να το καλοίδαμε ακόμα. Είδη πώς καλοκαθήσαμε τόσο άπλόχωρα μέσα στο σημερινό τον κύκλο της δημιουργικής της φιλολογίας, που τόπο δεν αφήσαμε μήτε για μισό καθαρευουσάνο. Είδη πώς δη ή σημερινή μας ή φιλολογία είναι ρωμαίικη. Είδη συνάμα και πώς κάθε λίγο ξεφυτρώνουνε και μια συντροφιά νέοι, κι από τον Ψυχάρη πιο Ψυχαρικοί, πότε στονα Γυμνάσιο, πότε σταλλο. Και γιατί; Έπειδη σαν κουραστή το παιδι από τα μαθήματά του και γυρέψη ή ψυχή του μάς στιγμής ανάσα και θροφή σε λογοτεχνικά έργα, άλλα δε βρίσκει πια τώρα παρά «μαλλιαρά», άληθινά «καρηκομέντα» έργα, και μ' αυτά θρέφεται και μεγαλώνει ή ψυχή του. Το καταλάδανε λοιπόν, κι ο Μιστριώτης και τα Μιστριωτόπουλα, πώς ή Ίδέα πήρε μονάχη της τον κατήφορο, κι άλλον τρόπο δεν μπορέσανε να σοφιστούνε για να σταματήση αυτό το πράμα, παρά τη βία και την ψευτιά. "Η

φεντικά δὲν κόλλησε, ἐπειδὴ ὁ κόσμος δὲν τὸ πίστεψε πῶς εἴμαστε προδότες. Τοὺς ἔμεινε λοιπὸν ἡ βία, καὶ τὴ χάσανε μέσα σ' ἓνα νόμο, ποῦ κι αὐτὸς ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ γγίξῃ τὴ λεύτερη τὴ φιλολογία. Κάμανε μ' ἄλλους λόγους τὴ συνηθισμένη τὴν τρῦπα μὲς στὸ νερό. Μὰ κι ἂν μπορούσανε νὰ βασταχοῦνε τὰ δυὸ ἐκεῖνα τὰ μέτρα, πάλε δὲ θὰ μπόδιζανε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ νὰ διαδάξῃ τὴ δημοτικὴ τὴ φιλολογία ἀφοῦ, καθὼς εἶδαμε, καθαρευουσιάνικη σύγχρονη φιλολογία δὲν ἔχει, καὶ τὸ παιδί πρέπει κάτι νὰ διαδάσῃ ἔξω ἀπὸ τὰ στερεότυπα τοῦ σχολείου, καὶ θὰ τὸ βρῆ νὰ τὸ διαδάσῃ, μὰ καὶ μέσα σὲ κλουβὶ νὰ τάλυσοδέσῃ.

Ἡ Ἰδέα λοιπὸν εἶναι τόσο βαθειὰ ριζωμένη μέσα στὴν καρδιά τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους, ποῦ σὰν ἀπὸ ἀκαταγώνιστους φυσικοὺς νόμους δουλεύει μονάχη της, εἴτε τῆς γράψουμε ἐγκώμια εἴτε δὲν τῆς γράψουμε, εἴτε τῆς γράφουν αὐτοὶ κατηγορητήρια εἴτε δὲν τῆς γράφουνε. Μὲ τὸ νὰ ζητήσανε μάλιστα οἱ ἀντίπαλοι μὲ τέτοια μέσα νὰ τὴ σθύσουνε, ἔδειξαν πόσο λίγο καταλαβαίνουν ἀπὸ ἀνθρώπινα ψυχόρημα κι ἀπὸ φυσικοὺς νόμους.

Ἄργὰ τὰ συλλογιστήκανε. Ἐπρεπε ν' ἀρχίσουνε πρὸ εἰκοσι χρόνια, τότες ποῦ πρωτογραφήκανε τὰ πρῶτα πρῶτα λογοτεχνικὰ ἔργα μας, νὰ τὰ κάψουνε, καὶ νὰ βάλουν καινούργιους Ἀντιονιάδηδες, Βασιλειάδηδες κι Ἀμπελάδες νὰ τοὺς γράφουνε ὑπνωτικὲς μετοχές κι ἀντεροβγαλτικοὺς ἀναδιπλασιασμούς.

Δὲν τὰ πιστεύετε αὐτὰ; Ὅριστε ἄλλη μιὰ φρέσκη ἀπόδειξη. Στὸ μεγαλονόματο τὸ Σύλλογο τῆς Πόλης προτάθηκε νὰ συστηθῇ τμημα Νεοελληνικῆς φιλολογίας. Ἡ πρόταση αὐτὴ ἀπορρίχτηκε ἀπὸ τὰ «Καλπάκια» τοῦ Συλλόγου ἐπειδὴ, κατὰ τὰ «Χρονικὰ τῆς Πόλης τῷ δεκαπέντε τοῦ Φλεβάρη, ὑποφισατήκανε πῶς θὰ γινότανε τμημα δλωσδιόλου μαλλιαρικὸ, καὶ θὰ γινότανε δίχως ἄλλο, ἀφοῦ ἡ σύγχρονή μας ἡ φιλολογία εἶναι καθάρια μαλλιαρῆ.

Ἡ συστηθῇ ὡς τόσο αὐτὸ τὸ τμημα ἢ ὄχι, τὸ παιδί πάντα τὰ δικά μας τὰ ἔργα θὰ διαδάξῃ σὰ θέλῃ νὰ ξεσκάσῃ, καὶ νὰ γιατί πρόδεψε, προδέβει, καὶ θὰ προδέβῃ ἡ Ἰδέα.

A. E.

Σὲ λίγο βγαίνει σὲ καλοτυπωμένο τόμο τὸ «Ζωντανὸ πτώμα» τοῦ Τολστόη, ποῦ βρέθηκε ὅστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του στὰ χερσὶ γραφᾶ του. Τὸ μετάφρασε ἀπὸ τὰ ρουσσικά ὁ συνεργάτης μας κ. Νίκος Καστρινός καὶ ἡ μετάφραση θὰ πουλιέται μιὰ δραχμῆ. Ὅποιος θέλει ἄς γράφει στὸ γραφεῖο μας.

Η ΣΚΛΗΡΟΚΑΡΔΗ

(Cæcilia Vellini)

Φοδᾶμαι τὰ γερατειά. Πόνε τῶν παθῶνε, γιὰ νὰ μὴ σὲ δοκιμάσω πιά, θὰ πεῖ πῶς γέρασα!

Ἡ καρδιά μου ἔπαψε πιά νὰ ἐνεργεῖ μὲ τὴν ἐνέργεια ἐκεῖνη ποῦ μέσα της ἡ Ζωὴ πληθαίνει, ὁμορφαίνει καὶ ρουφιέται.

Οἱ περασμένες ἀνάμνησες δεμένες ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη σὰν τοὺς χαλκᾶδες μιὰς σπασμένης ἀλυσίδας, σέρνονται πιά πίσω ἀπὸ τὰ βήματά μου καὶ μ' ἀκολουθᾶνε μὲ τὸν κρότο ποῦ κάνε: τὸ περπάτημα ἐνοῦς βουρκόλακα.

Δὲν εἶμαι πιά λυπημένη.

Ἡ ἀδιαφορία μου στὰ βᾶθη εἶναι περιφρόνηση.

Καρδιά μου, σήμερα δὲ σὲ 'νοιωσα. Εἶδα τὸν πόνο, εἶδα τὸ θάνατο, μὰ σὺ δὲν εἶσουν μέσα τους.

Ὁ γιός μου εἶναι πολὺ ἄσκημα· ἔλατε νὰ τὸν δεῖτε, παρακαλοῦσε ἡ γριὰ μητέρα χερνομώντας, μὲ τὰ ξερά της χέρια σὰ νὰ ζητοῦσε βοήθεια.

Ἐγὼ διάβαζα· δὲ σήκωσα τὰ μάτια μου νὰ τὴν κοιτάξω κ' εἶπα:

— Γιατί νάρθω;

Ἡ γριὰ ξακολούθησε:

— Ἐλάτε, σᾶς ἔκατέβω. Εἶσατε ἡ ἐρωμένη του, γενήτε θεός του στὴ θλίψη του. Σᾶς φωνάζει μέσα στὸν πυρετό του. Λόρα! Λόρα! Εἶναι σκληρὸ νὰ βλέπεις ἔτσι τὸ παιδί μου νὰ πεθαίνει χωρὶς τὴν παρηγοριά, ποῦ μονάχη ἡ παρουσία σου μπορεῖ νὰ τοῦ δώσει.

— Λόρα! Λόρα! Θὰν τοῦ πῆτε ἓνα λογάκι, ἓνα γλυκὸ φέμα, μιὰ σπλαχνικὰ λέξη... γιὰ τελεφταῖα φορά.

Ἀπάντησα μὲ ἀπάθεια:

— Γιατί νὰ πῶ φέματα στοὺς πεθαμένους ἀφοῦ δὲν εἶπα στοὺς ζωντανούς;

Καρδιά μου, σήμερα δὲ σὲ 'νοιωσα. Εἶδα τὸν πόνο, εἶδα τὸ θάνατο, μὰ σὺ δὲν εἶσουν μέσα τους.

Ἡ γριὰ κυριεμένη ἀπὸ τὴν σφοδρὰ μ' ἔπιασε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ μὲ τράβηξε ἴσαμε τὸ σπῆτι της.

Μπήκε μέσα στὴν κάμαρα τοῦ γιοῦ της.

Γύρισε πρὸς ἐμένα τὰ μάτια του, ὠραίος ἀπὸ τὸν πυρετὸ καὶ μουρμούρισε :

— Λόρα, πεθαίνω ! Εἶμαι ἐφτυρισμένος γιατί θὰ πεθάνω κοντὰ σου. Ἡ ζωὴ θάτανε ἀσκημη γιατί δὲ συγκινοῦτανε ἡ τρικυμισμένη ψυχὴ σου, γιατί ἀδιαφοροῦσε στὰ λόγια τοῦ ἔρωτά μου.

Δὲν τὸν ἐβλεπα πιά. Τὰ μάτια μου ἀκολοθοῦσαν ὄξω ἀπὸ τὰ παραθύρια τὰ κεχριμπαρένια κλήματα, ποὺ τυλίγονται καπιρτσιότικα, σὰν τὴν ἐσάρπα, γύρω στὸ σπιτάκι.

Σὰν τὸν ξανακοίταξα εἶδα πὼς τὸ κεφάλι του εἶχε ξαναπέσει στὸ προσκεφάλι του, κουρασμένο ἀπὸ τὴν ἀγωνία.

— «Δὲ θὰ περάσει τὴ νύχτα !» μουρμούρισε μ' ἀναφυλλητὸ ἡ μητέρα.

— «Ἔτσι φαίνεται» ἀπάντησε τὸ ἀπαίσιο θάρρος τῆς φυσικῆς ἀδιαφορίας μου.

Καρδιά μου, σήμερα δὲ σὲ 'νοιωσα. Εἶδα τὸν πόνο, εἶδα τὸ θάνατο, μὰ σὺ δὲν εἴσουν μέσα τους.

Ἡ ἀγωνία τοῦ νιοῦ ἀρχισε. Ἡ ἐρημιὰ χύθηκε ἀπάνω του μὰ ἔχι καὶ στὴν καρδιά του. Τὸ παραλήρημά του εἶταν ἀκόμα ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ποὺ ἐβόγγαε κάτω ἀπὸ τὴν πληγὴ ἡ σβυνότανε μέσα στὸ ψῶναγμα τῶν λέξεων.

Ξάφνου ξαναφάνηκε ἡ διάβγειά του, ἡ τελεφταία ἀφτὴ λάμψη τοῦ πνεύματου, ποὺ περπατᾷε μπροστὰ ἀπὸ τὸ θάνατο γιὰ νὰ τοῦ δείξει καλύτερα τὸ δρόμο.

— Ἄν ξακολουθοῦσα νὰ ζῶ, πῆτε μου, θὰ μ' ἀγαποῦσατε ; »

— «Ὁχι !»

Ἄκουσε τὴ λέξη ἀφτὴ. Τὸ φοβοῦμαι· θαρρῶ πὼς πέθανε τὴ στιγμή ποὺ τὴν πρόφερα.

Τὸν κοίταξα χωρὶς νὰ συγκινηθῶ μ' ὅλη μου τὴν προσπάθεια προσέχοντας χωρὶς νὰ λυπηθῶ πὼς τώρα εἶταν ὠραίος.

Ἀπὸ τὸν ἔρωτα ἀφτόνε, φανταστήτε, δὲν ἤξερα νὰ φτιάξω μιὰ λαμπάδα καὶ νὰ τὴν ανάψω στὸ νεκροκρέββατο ἔπου πρὸ ὀλίγου πέθανε τὸ παλληκάρι.

Καρδιά μου, σήμερα δὲ σὲ 'νοιωσα. Εἶδα τὸν πόνο, εἶδα τὸ θάνατο, μὰ σὺ δὲν εἴσουν μέσα τους.

Σμύρινη

ΔΩΡΟΣ ΣΤΕΛΛΑΣ

ETTORE MOSCHINO

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ΚΑΙ ΙΖΟΛΔΗ^(*)

(Οἱ δυὸ ἐρωμένοι ἔχουν ἀποκοιμηθεῖ. Σιωπὴ. Ἄξαφνα ὅμως, στὴν κορφή τοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ἥσκιο τῶν κλώνων, ἀναπηδάει ὁ ΚΑΚΟΣ ΝΕΟΣ. Στέκει, κρυφοκοιτάζει κ' ὕστερα, προβάλλει τὴν κεφαλὴ καὶ φωνάζει μὲ πνιγμένη φωνή.)

Ο Ν.

Ἔλα, Ρήγα Μάρκο ! Τρέξε !
(Προβαίνει μὲ ὀρμὴ ὁ ΡΗΓΑΣ ΜΑΡΚΟΣ. Ξεθηλυκώνει τὸ καφτάνι του ἀπὸ τὰ χρυσὰ θηλύκια, τὸ ἀφήνει νὰ πέσει, καὶ φανερώνεται ἡ γερὴ κορμιοστισιά του.)

Νὰ τους ἐκεῖ ! Κάτω ἀπ' τοὺς κλώνους ! Βλέπετε, κοιμοῦνται !

P.M.

(Ξεγυμνώνει τὸ σπαθί, καὶ προχωρεῖ ἄγριος, μὲ σιγανὰ βήματα.)

Φύγε σύ ! Φτάνω μονάχος

ἐγώ. Φύγε, εἶπα !

(ἌΚΟΚΟΣ ΝΕΟΣ φεύγει στὸ βάθος, μὰ σὲ λίγο πάλι ἀνεβαίνει σιγά-σιγὰ στὸ βράχο, στρέφοντας καὶ παραμονεύοντας μὲ σκυμμένο κεφάλι μέσ' ἀπὸ τὰ κλαριά, νὰ δῆ τί θὰ κάνῃ ὁ Ρήγας. Νυχτιώνει ὀλοένα.)

Κύριε, ὁ Θεός μου !

θὰ ἐκδικηθῶ ! Σὺ μοῦ ὤπλισες τὸ χέρι, σὺ γίνε καὶ ὀδηγός του !

(Μὲ τὸ σπαθί του μπροστὰ τενωμένο, ζυγώνει στὸ ταίρι ποὺ κοιμᾷται, ἄξαφνα ὅμως τραβιέται πίσω, σὰ νὰ τὸν κυριεύῃ φόβος ὑπερφυσικός.)

Θεὲ μου ! Τ' εἶναι

τὰ θάμα τοῦτο ; Ἐνα γυμνὸ λεπίδι χωρῖζε τὰ κορμιά τους ! Ποιὸς δὲν ξέρει πὼς τὸ σπαθί, σὰν τὰπιθώνουν ἔτσι, στέκει φρουρός καὶ βίγλα στὴν ἀγνόη ; Ἄν ἔρωτας κακὸς τοὺς τυραννοῦσε, βέβαια δὲ θάχαν ἔτσι ἀρματομένη τὴν κλίνη τους ! Φύγατε ἀπὸ σιμά μου, γιατί εἶμουνα κακὸς καὶ διαστρεμιμένος ! Ἄχ ! θλιβερὴ καρδιά, λύκε αἰμοβόρε ! Καταραμένη ζήλεια ! Ἐσὺ μὲ σπρώχνεις σὲ κρῖμα φοβερό ! Νὰ τοὺς σκοτώσω στὸν ὕπνο ! Τὸν ἀγνὸν ὕπνο νὰ σφάξω ! Καὶ ἀπάνω σου ξαμώνει τὸ σπαθί μου ! (Τὸ σηκώνει ἀπάνω στὴν κεφαλὴ τῆς Ἰζόλδης.)

Ἄχ ! τόσο ἀτσάλι γιὰ αἷμα τόσο λίγο !

Ἰζόλδη μου, ἡ μορφὴ σου ποὺ ἀγαποῦσα, πὼς ἔγινε χλωμὴ σὰν τὸ σουδάρι ;

(*) Κοίταξε ἀριθ. 463, 464, 465, 466, 467, 468 καὶ 469.

Μαράγγιασε και στράγγιξε από αίμα !
 Τί να σέ κάω ;
 'Ο Ν. (ἀπό ψηλά με φωνή πνιγμένη και ἄπονη.)
 Σκότωσέ την !
 Ρ.Μ. 'Οχι,
 δὲ σὲ σκοτώνω ! Μὰ στὸ ξύπνημά σου,
 θὰ τὸ δῆς πὼς ὁ ρήγας σας σὰς βρῆκε,
 δὲ θέλησε ὅμως νὰ σὰς σφάξῃ !
 (Σκύβει ἀπάνω στοὺς δυὸ ποὺ κοιμούνται, παραμερίζει τὸ σπαθί ποὺ τοὺς χωρίζει, καὶ καρφώνει ἐκεῖ ὀλόρθο τὸ δικό του σπαθί μετὴ χρυσὴ λαβή. Τραβιέται πίσω.)
 Φεύγω,
 καὶ θὰ ξανάρθω !...
 ('Αντιλαλοῦνε ἀπὸ μακριὰ τὰ βοῦκινα τῶν κυνηγῶν. 'Ο Ρήγας φεύγει ἀπὸ δεξιά. Ξυπνάει ἄξαφνα ἡ 'Ιζόλδη με μιὰ κραυγὴ τρομαγμένη.)
 ΙΖΟΛ. 'Α ! Τριστάνε μου !
 ΤΡΙΣ. Τ'εῖναι ;
 (Πιετιέται ὀλόρθος καὶ ὀρμᾶ πρὸς τὸ ἀνοιχτὸ μέρος.)
 ΙΖΟΛ. Κοίταξε ! 'Ενα σπαθί !
 ('Ο Τριστάνος ξαναγυρίζει, ἀρπάζει τὸ σπαθί τοῦ Ρήγα, τὸ γνωρίζει, καὶ μένει ὅλος λαχτάρα καὶ ἀγωνία.)
 ΤΡΙΣ. 'Α ! ἡ σπάθα τοῦ Ρήγα !
 Μὲ τὸ χρυσὸ της χέρι ! 'Ηρθε δῶ-πέρα !
 Μᾶς πρόφτασε ! Καὶ ζωντανοὺς μᾶς ἄφησε !
 ΙΖΟΛ. 'Ω, συφορά μας ! Θὰ παραμονεύῃ !
 Χώθηκε στὸ σκοτάδι !
 ΤΡΙΣ. 'Ιζόλδη μου, ὄχι !
 Δὲν εἶν' αὐτὸς κρυμμένος, ποὺ μποροῦσε στὸν ὕπνο νὰ μᾶς σφάξῃ ! Μὰ δὲ θέλησε !
 Σὲ γνωρίζω, πατέρα, σὲ γνωρίζω !
 (Μὲ ὀλοένα μεγαλῆτερη συγκίνηση καὶ λαχτάρα.)
 Ποτὲ ἀπὸ φόβο ! μ' ἀπὸ ἀγάπη μόνο καὶ σπλάχνος τρυφερό, χάρη μᾶς δίνεις !
 Θυμήθηκε ἡ καρδιά σου τὸ παιδάκι ποὺ ἔκρουε τὴν ἄρπα στὰ πόδια σου, κ'εἶδες μετὴς ψυχῆς τὰ μάτια τῆ γλυκειά μου πατρίδα ποὺ παρατήσα νὰ χύσω τὸ αἷμα μου γιὰ σένα κ' ἔχεις κλίνει (Γονατίζει.)
 καρδιά καὶ σπάθα νὰ μὲ συχωρέσουν !
 Γλυκέ μου ἀφέντη ! Στῆνομα τοῦ Χάρου, ποὺ ἔδιωξες ἀπὸ μένα, ὄρκο ἐδῶ παίρνω, πὼς θὰ φορέσω πάλι τᾶρματά μου τὶς χῶρες νὰ γυρῶ, νὰ σοῦ κερδήσω τὴν πρώτη εἰρήνη, καὶ πίσω νὰ φέρω στὴ χάρη σου τὴ ρήγισσα ποὺ πῆρα κ' ἔσκισα τὴν καρδιά σου ! 'Ιζόλδη ; 'Ιζόλδη !
 Ρήγισσα λὲς πὼς εἶσαι, ἡ καμιὰ σκλάβα ;
 Τὰ νιάτα σου πὼς τᾶχω ρημαγμένα !
 Κάμαρες εἶχες ὄμορφες, καὶ πλούσια κρεββάτια, με χρυσὰ στρωσίδια κ' ἔχεις ἐδῶ, τὸ χῶμα τὸ σκληρὸ γιὰ στρώμα, καὶ τὴν καλύβα ποὺ ὁ βοριάς τὴ δέρνει !

'Ω Θεέ μου Παντοδύναμε, σὺ δῶσ' μου τὴ δύναμη, στὸ Ρήγα Μάρκο πίσω τὸ ταίρι του νὰ φέρω ! 'Ακούς, 'Ιζόλδη, τὸ τάξιμό μου, ἢ μὴν παραλογιάζω ;
 ΙΖΟΛ. Σύρε, Τριστάνε· ζήτησε τὸ Ρήγα· κράξε τον πίσω...
 ΤΡΙΣ. 'Αφέντη ! Ρήγα Μάρκο !
 Ποῦ εἶσαι ; Ρήγα !
 (Φεύγει φωνάζοντας ἀπὸ τᾶψηλὸ δρομάκι)
 ('Αξαφνα παρουσιάζεται ἡ ΒΡΑΓΓΙΑΝΑ. 'Η 'Ιζόλδη τὴ βλέπει, ὀρμᾶ καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιά της.)
 ΙΖΟΛ. 'Ω ! Βραγγιάνα μου, καλὴ μου !
 ΒΡΑΓ. Ρήγισσα 'Ιζόλδη, κυρὰ ἀγαπημένη, ὦ ! πόσο σπαραγμένη εἶναι ἡ καρδιά μου !
 Νά ! σοῦ φιλῶ τὰ κοντυλένια χέρια, σὰν κάποιου ποὺ ἀνασταίνεται ἀπ' τὸν τάφο !
 Πὼς ἔγινες χλωμῆ ! Τὸ φόρεμά σου δὲν ἔχει οὔτε πετραδία, οὔτε λουλούδια !
 δὲ μ' ἔκραζες ; 'Ω ! νάκουες τὸ κλάμα ποὺ ὑψώθηκε ἀπ' τὸν κύρκο μας : . 'Ιζόλδη ξανθὴ ! Ρήγισσα, ὄρατα καὶ τιμημένη !
 ποῦ εἶσαι καὶ δὲ γυρνᾷς ; » Κι ὅλος ὁ κόσμος μέρες σ' ἀναζητοῦσε, καὶ φιλοῦσε τὰ ὄρατα κατώφλια, ἔπνο ἐσὺ περνοῦσες !
 Μὰ τίποτα δὲν ἄκουσες !...Κ' ἐδῶ 'σαι μονάχη ; Ποῦναι ὁ ἀφέντης ὁ Τριστάνος ;
 ΙΖΟΛ. Κίνησε γιὰ νὰ βρῆ τὸ ρήγα Μάρκο ...
 'Εδῶ 'ρθε ὁ ρήγας, καὶ ἄφησε τὴ σπάθα του.
 ΒΡΑΓ. Δὲ σὲ εἶδε ;
 ΙΖΟΛ. Ναι· μᾶς πρόφτασε στὸν ὕπνο...
 Δὲ βάσταξε ἡ καρδιά του νὰ μᾶς σφάξῃ !
 ΒΡΑΓ. Τὸν εἶχα πάρει τὸ κατόπι. 'Ο Νέος τὸν ὠδηγοῦσε. Φυλάξου ἀπ' τὸν ἄφη, κυρὰ μου 'Ιζόλδη !
 ΙΖΟΛ. Μὲ τὸ ρήγα Μάρκο θὰ γυρίσῃ. Μὴν τρέμης ! Τὸ ἔλεός του εἶναι σ' ἐμᾶς. Θὰ τὸν προσμεινοῦμε ! 'Ελα !
 (Τὴν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πηγαίνουνε πρὸς τὴν καλύβα· ἡ Βραγγιάνα τὴ χαιδεύει μετὴ τρυφερῆ ἀγάπη)
 ΒΡΑΓ. Σοῦ ἔχω κεντήσει ἕνα ὄμορφο καφτάνι χρυσόφαντο, κ' ἕνα χρυσὸ μαφόρι μ' ὀγδόντα πέτρες περαστές, καὶ ἀκόμα ἕνα χασὰ χρυσὸ γιὰ τᾶλόγοῦ σου, τὴν Αἴγλη, ποὺ θὰ λάμπησε στὰ καινούρια τὰ κονταροχτυπήματα...
 ('Εχουνε φτάσει στὸ κατώφλι τῆς καλύβας, τὴ στιγμή ποὺ ἀκούεται ἀπὸ ψηλά ἡ ἄγρια κραυγὴ τοῦ Τριστάνου.)
 ΤΡΙΣ. 'Α ! προδότη !
 ΙΖΟΛ. (ὀλότρεμη.)
 'Ὀλίμὲ ! ἡ φωνὴ τοῦ Τριστάνου !
 Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ Ν·ΟΥ Βοήθεια !
 ΒΡΑΓ. Εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ὀχεντρας ! Φωνάζει ὁ ἄπονος Δαρδινέλλος !
 (Κατατρομαγμένες τρέχουνε κ' οἱ δυὸ πρὸς τὴν προεσοχὴ τοῦ βράχου, ἐκεῖ ὅπου ἀντιφεγγίζει αἰματοκόκκινη ἀκόμα ἡ φλόγα τοῦ βασιλεμένου ἡλιου, καὶ

βλέπουνε τὸ πλέξιμο τῶν ἀντίμαχων, ὅπου σφιχταγκαλιάζονται στὸ πάλαμα τῷ τρομερῷ καὶ σκούζονε.)

ΤΡΗΣ. Θὰ σὲ φᾶνε
τὰ νυχτοπούλια!

ΒΡΑΓ. Ἀρπάζονται ἀπ' τὴ μέση!
Νικᾷ ὁ Τριστάνος! Τὸν κλωθογουρνάει!
Τὸν ἔσυσε!

ΙΖΟΛ. ὦ, λαχτάρα μου!

Ὁ Ν. Βοήθεια!

ΒΡΑΓ. Τὸν πέταξε στὸ λάκκο!
(Φαίνεται τὸ κορμὶ τοῦ ἄκονου παιδόπουλου ποὺ κυλάει στὸ βάραθρο, τιναγμένο ἀπὸ τὰ μπράτσα τοῦ Τριστάνου τὰ δυνατωμένα. Ἐνα οὐρλιασμα θανάσιμο.)

Ὁ Ν. Ἄχ!
(Κ' ἔπειτα ἡ Ἰζόλδη, τρέχοντας σὰν τρελὴ πρὸς τὸν Τριστάνο ποὺ κατεβαίνει ἀγκομαχώντας ἀπ' τὸ δρομάκι τοῦ γκρεμοῦ.)

ΙΖΟΛ. ὦ, Τριστάνε!

ΤΡΗΣ. Τριστάνε μου!
Ψυχὴ μου! μὴ φοβάσαι!
Βούλιαξε ὁ λύκος στὴν ἄβυσσο. Τοῦχο συντρίψει τὰ δαγκωτερὰ σαγόνια, κι ἄκουσα τὰ σφοντύλια του σπασμένα ποὺ τρίζανε!

ΙΖΟΛ. ὦ! τὸ βῆμα σου τρεκίλει!
Στὰ στήθια σου αἶμα! Αἶμα! Εἶσαι λαβωμένος! Ἐσεκούμπωσε τὸ ροῦχο σου!—ὦ, Βραγγιάνα!

ΒΡΑΓ. (προβαίνοντας πρὸς τὸν Τριστάνο.)
Καλέ μου ἀφέντη!

ΤΡΗΣ. (χαμογελώντας στὴν παρακώρη.)
Μπα! καλῶς μᾶς ἦρθες, πιστὴ Βραγγιάνα!

(Πρὸς τὴν Ἰζόλδη.)
Ὅχι, ἀφῆσέ με στέκω γερός... κρατιέμαι... ἔϊταν χωσμένος μέσα σὲ μιὰ κόχη τοῦ βράχου· ἐκεῖνος εἶταν ὁ μικρὸς λύκος ποὺ ἔλεγα πὼς εἶδα... Προδοτικὰ μὲ χτύπησε, γιὰ χάρη, φωνάζοντας, τοῦ ἀφέντη του, τοῦ Ἀντρέττου! Τώρα, στὸν Ἄδη πῆγε νὰ τὸν εἶρη!
(Ζυγώνει σ' ἓνα μεγάλο λιθάρι σιμὰ στὴν καλύβα, καὶ μὴν ἀντέχοντας πιὰ στὸν ἀδιάκοπο σπασμὸ του, ἀφήνεται νὰ σωριαστῇ ἐκεῖ.)

ΙΖΟΛ. (Γονατίζει δίπλα του.)
Καὶ τὸ αἶμα τρέχει!
(Πρὸς τὴ Βραγγιάνα.)
Πιάσε νερό! Ἐκεῖ 'ναι!
(Τοῦ ξεθιλωκάνει τὰ στήθια.)
Μαῦρο, μαῦρο τὸ αἶμα σου! Θὰ σ' ἔχη φαρμακωμένο! ἔϊτανε τὸ λεπίδι βαμμένο σὲ φαρμάκι! Ἄ! ἄς πιῶ τὸ Χάρο!
(Ζυγώνει λαχταριστὰ στὴν πληγὴ τὰ χεῖλη τῆς καὶ ρουφάει τὸ αἶμα.)

ΤΡΗΣ. Μή! Τράβα πέρ' ἀπ' τὴ φωτιά τὰ χεῖλη!
(Πρὸς τὴ Βραγγιάνα ποὺ φέρνει νερὸ

σὲ μιὰ σαμμένη φλούδα δέντρου.)
Χαμένος κόπος! Δὲν πληγώνουν ἔτσι ἄτιμα τὸν ἱππότη! Ἄ! τὸ σπαθὶ μου!
(Ὁρμισμένος καὶ ξαναμμένος ἀνασηκώνεται φωνάζοντας, σὰ νᾶρχισε τὸ παραμίλημα.)
Ὁρκίζουμαι στὸ χρῆσμα ποὺ λαβαίνω, μὲ θάρρος καὶ μ' ἀλήθεια νὰ κρατήσω τὸ νόμο καὶ τὸ χρέος τῶν ἀρμάτων....
Κ' ἡ σπάθα μου νᾶστράφτη, νύχτα-μέρα, στὴν προσταγὴ τοῦ Ρήγα, ὅσο θὰ ζήσω καὶ στὴν καλὴ θανά μου....

ΙΖΟΛ. (ἀπελπισμένη.)
ὦμίε, Τριστάνε!
μέρωσε, σῶπα, καρδιὰ τῆς καρδιάς μου!
Ἡ σπάθα εἶναι κοντὰ σου, δὲ σ' ἀφήνει.
(Παίρνει τὴ σπάθα ἀπὸ τὰ χεῖρα τῆς Βραγγιάνας, ποὺ τὴ φέρνει, καὶ τὴ βάζει στὰ χεῖρα τοῦ Τριστάνου. Αὐτὸς τὴν κοιτάζει μὲ πολλὴ συγκίνηση. Ἀνακαθίξει, καὶ ἀνασηκώνει τὸ λεπίδι.)

ΤΡΗΣ. Σπάθα μου ἀγαπημένη, ἔφτασε ἡ μέρα ποὺ σὺ ἀπὸ μέ, κ' ἐγὼ ἀπὸ σὲ χωρίζω, καὶ εἶσαι θλιμμένη! Ἐξέρεις, πὼς κανένας ἱππότης δὲ θὰ σ' ἔχη τόσο ζηλεμένη, καὶ φοβερὴ, καθὼς ἐγὼ στὸν κόσμο σὲ εἶχα δοξάσει. ὦ χρυσή μου Κορτάνα! Τί λαμπερὴ καὶ ἀγνή, καὶ πὼς ἀστράφτεις! σωστὸς καθρέφτης, καὶ μοῦ ἀντιφειγγίζεις τὰ ἔργα τὰ ἡρωϊκὰ, ποὺ ἔχω τελειώσει! Νὰ τὸ καρὰβι στὸ ἀπάνεμο δεῖλι, καὶ τὸ Κακὸ Νησί, καὶ τὸ κομμένο κεφάλι τοῦ Βρουνώρου, καὶ τὸ τῆσι τοῦ Γκράλ, ποὺ κέρδησ' ἀπὸ τοὺς τρακόσιους ἀλλόθρησκους... Ἀρχάγγελος, ἀλήθεια, σ' ἔχει σφυροκοπήσει στὸ καμῖνι τοῦ κόκκινου οὐρανοῦ!—Γλυκεῖά μου, αὐτὴ 'ναι ποὺ παίρνει μου τὴ δύναμη μπροστὰ σου· αὐτὴ 'ναι ποὺ μᾶς δίνει στὴν ἀγνότη, — σκουτάρι σου στὰ στήθια τὰ ξαρμάτωτα! Κ' ἐσένα, τῆς καρδιάς μου ἀγάπη, ἐσένα, γλυκεῖα παρηγοριά μου, τί σοῦ λέγω; Ἦρθε ὁ καιρὸς, ποὺ ὁ πιστὸς σου Τριστάνος γιὰ πάντα θὰ σ' ἀφήσῃ. Πάει, πεθαίνει! Καὶ τί θὰ κάμης, ἄμα ξεφυγῆσῃ;
«Νὰ λείπω ἐγὼ, νὰ λείπω ἀπὸ τὸν κόσμο, ὃ ἀγαπημένε περίσσια ἀπὸ κάθε στὸν κόσμον ἐρωμένο, ἀνίσως φύγης μακριὰ ἀπὸ μένα!»—μου εἶπες! Τ' εἶναι τάχα μακρῆτερα ἀπ' τὸ θάνατο; Ἄχ, Ἰζόλδη! ἀγκάλιασέ με, Ἰζόλδη, κι ὁ γλυκὸς σου Τριστάνος πίκρα δὲ θὰ λάβῃ, ἀνίσως τοῦ εἶναι γρομφτό, γιὰ χάρη τῆς Ἀγάπης, στὸν κύκλο τῆς ἀγκάλης σου νὰ σβῆσῃ!

ΙΖΟΛ. Ἡ ἀγκάλη μου!.. Ἐνας κύκλος.. Τὰ φιλιὰ σου!
(Ἡ Ἰζόλδη γέρνει ἀπάνω στὸ κορμὶ τοῦ Τριστάνου. Ἡ Βραγγιάνα ὅμως, ποὺ εἶχε μείνει ἀπόμερα, μὲ τὴν κεφαλὴ σκυφτὴ, σὰ μαρμαρωμένη ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἀνατινάσσεται, κοιτάζει πρὸς τὸ

δάσος, και βάζει μιὰ χαρμόσυνη κραυγή.)
 ΒΡΑΓ. Κάποιος ζυγώνει! 'Ακούστε! 'Ακούστε! Φέγγει
 τὸ δάσος ὄλο μὲ δαυλοῦς! Καβάλλα
 προβαίνει ἢ Κούρτη! Νά! ἔρχεται κι ὁ Ρήγας!

ΤΡΙΣ. Εἰν' ἀργά!

ΙΖΟΛ. Νά, εἰν' ἀργά!

ΒΡΑΓ. 'Ακούστε!

(Τὴ στιγμή αὐτὴ ἀκούεται, πολὺ μα-
 κριά, ἀπὸ τὸ ἀντίθετο ὄμως μέρος, μέσ'
 ἀπὸ τὸ ἀπλωμα τοῦ δάσους, τὸ σκο-
 τεινὸ τώρα πιά, ὁ ἀργὸς και ἀδιάκοπος
 ἦχος τῆς καμπάνας.)

ΤΡΙΣ. 'Ἡ καμπάνα!

Καὶ ὄχι πολέμου λάλημα! Τῆς μέρας
 τὸ θάνατο σημαίνει ἀπὸ τὴν ἔρημο
 ποὺ μένει ὁ ἔρημίτης! Καὶ μὲ τοῦ ἥλιου
 τὴ δύση, καὶ τοὺς ἄλλους πεθαμμένους
 σφραγίζει μὲ τὴ χάρη τοῦρανοῦ!

(Ἄλλα σαλπίσματα κοντήτερα.)

ΒΡΑΓ. Ἔρχεται! Ἔρχεται! Θάρρος!

ΙΖΟΛ. Ὁ γλυκὸ μου
 βοτάνι ἔρωτικό.

(Ἡ Ἰζόλδη γλιστράει καταγῆς, πλάι
 σὸν Τρισιάνο, καὶ ὕστερα πέφτει ἀπά-
 να σὸ στήθος του, στόμα μὲ στόμα.)

ΤΡΙΣ. Ὅπως στὴ ζωὴ μας,
 τώρα καὶ στὴ θανά!

ΙΖΟΛ. Γιὰ πάντα!

ΤΡΙΣ. (μὲ μιὰ πνοή.)

Αἰώνια!

(Ξεφυγοῦνε ἀγκαλιασμένοι.— Ἡ Βραγ-
 γιάνα γονατίζει. Οἱ ἀντίλαλοι τῆς καμ-
 πάνας φτάνουνε φτερωμένοι καὶ κυμα-
 τιστοὶ μέσ' στὴ φεγγαροφώτιστη γαλήνη
 τοῦ δάσους. Οἱ δαυλοὶ καὶ τάρματα τῆς
 συνοδίας τοῦ Ρήγα Μάρκου λάμπουνε,
 ζυγώνοντας, σὸ βάθος.)

Τέλος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ τὶς ῥίμες τοῦ λυράρη.

Ὁραῖες τοῦ κόσμου καὶ τῆς Κορνοβάλλης,
 σ' ὄλες τὶς χώρες ποὺ βρέχει τὸ κύμα!
 Τὸ θάμα τοῦτο ποὺ ἱστορῶ μὲ ῥίμα
 δὲν εἶναι ἥσκιος ὄνειρου ἢ χαροπάλης.

Ἡ Ξανθιά Ἰζόλδη κι ὁ πολεμοζάλης
 Τρισιάνος, σπάνιο ἔχει ὁ καθένας μνήμα:
 βηρούλλι, ὀπάλλι, — ἀγνάντια στ' Ἅγιο Βῆμα,
 κι ὁ Ἥλιος τὰ χρυσολάμπει, ὁ ἀχιδομάλλης.

Μιὰν αὐγή, ἀπ' τὴν καρδιά τῆς Νιᾶς φυτρώνει
 δεντρέ· κ' ὕστερ' ἀνθίζει ὄλο χλωράδα
 τοῦ Σαστικοῦ, καὶ πλέκονται στεφάνι·

ποὺ ὁ καλὸς Ρήγα-Μάρκος, στὴ γενειάδα
 τὴ σεβάσμια θρηγώντας, κρίση βγάνει: —
 Τοῦ κόσμου βασιλιάς ἢ Ἀγάπη μόνη!

Μεταφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Ο ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Στὸ περιοδικὸ «Süddeutsche Monatshefte» δημοσιεύτηκε
 στὸ τεῦχος τοῦ Γεννάρη ἓνα ἄρθρο τοῦ Μανέλη Τριανταφυλ-
 λίδη γιὰ τὴ σημερινὴ θέση τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Στὸ
 τελευταῖο τεῦχος τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ ἔρχονται τώρα πέν-
 τε γερμανοὶ ἐπιστήμονες πρώτης γραμμῆς νὰ ποῦν τὴ γνώ-
 μη τους σὰν ἐπιστήμονες γιὰ τὶς μέθοδους τῶν ἀντιδραστι-
 κῶνα μας. Νομίζουμε χρεῖς μας νὰ ζωσουμε μετάφραση
 τοῦ ἄρθρου:

«Γιὰ τὴ σημερινὴ θέση τοῦ ζητήματος τῆς νέας
 Ἑλληνικῆς γλώσσας». Ἐμεῖς οἱ «Εὐρωπαῖοι» (μα-
 ζὺ κ' οἱ Σλάβοι) ποὺ ἔχουμε τὴν τύχη νὰ κατέχου-
 με μιὰ γραφτὴ γλώσσα καλοφκιασμένη καὶ μοντέρ-
 να, ταιριασμένη σὶς ἀνάγκες τοῦ πολιτισμοῦ μας
 καὶ σύμφωνη μὲ τὸ ζωντανὸ μας γλωσσικὸ αἶστη-
 μα, βρισκόμαστε σὶς μέρες μας μπροστὰ σὸ θέαμα
 ἑνὸς λαοῦ, ποὺ κι αὐτὸς θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του γιὰ
 μέλος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμένου κόσμου, καὶ
 ποὺ ἔχει νὰ παλέψει γιὰ ἓνα γλωσσικὸν τύπο ποὺ
 ἐλεύτερος ἀπ' τὰ δεσμὰ παράδοσης εἴκοσι αἰώνων
 νὰ ἀντλεῖ τὴ δύναμή του ἀπ' τὴ ζωντανὴ γλώσσα
 τοῦ λαοῦ. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες βρῖσκονται ἀκό-
 μα σὸ κατώφλι τοῦ Μεσαιῶνα τρις: γιατί τὸ ζή-
 τημα, ποὺ τὰ ρωμανικὰ ἔθνη ἔβλυσαν ἐδῶ καὶ τόσον
 καιρὸ — τὸ ζήτημα δηλ. ἀν' ἡ πατροπαράδοτη γλώσ-
 σα τῆς ἀρχαιότητος (τὰ λατινικὰ) ἢ ἡ ζωντανὴ ἔ-
 θνικὴ γλώσσα πρέπει νὰ εἶναι τὸ μέσο τῆς γραφτῆς
 ἐπικοινωνίας καὶ τῆς φιλολογίας, αὐτὸ τὸ ζήτημα
 ἀκόμα δὲ λύθηκε γιὰ τὴ σημερινὴ Ἑλλάδα, ἀν' και
 τὸν τελευταῖον καιρὸ βγήκε μιὰ ἐπίσημη ἀπόφαση
 σύμφωνη μὲ τὴ μεσαιωνικὴ ἀντίληψη. Τὶ σημασία
 ἔχει τὸ γλωσσικὸ ζήτημα γιὰ τὸν Ἕλληνα λαὸν καὶ
 πῶς ἐξελίχθηκε καὶ ὀξύνθηκε τελευταῖα ὁ γλωσσι-
 κὸς ἀγῶνας μαθαίνει ὁ ἀναγνώστης ἀπ' τὴν καθά-
 ρια καὶ θαυμάσια ἀνάπτυξη ἑνὸς Ἑλλήνα σὸ τεῦ-
 χος τοῦ Γεννάρη τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ (τοῦ Μανέλη
 Τριανταφυλλίδη), ποὺ μὲ φιλολογικὴ καὶ γλωσσο-
 λογικὴ μόρφωση καὶ θετικὰς ἐργασίας σὸ ἐπίπεδο
 τῆς νεοελληνικῆς γλωσσικῆς ἐρευνας ἀπόχτησε δι-
 καιολογημένη ἀξίωση νὰ ἀκούγεται ἡ γνώμη του.
 Οἱ εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴ
 μέση καὶ νέα ἑλληνικὴ γλώσσα, ἔχουν σὰν ἐρασιτέ-
 χνες μὰ σὰν εἰδικὰ ἐρευνητὲς, στέκονται σχεδὸν ἀ-
 νεξάρτητα σὸ πλευρὸ τῆς λαϊκῆς γλωσσικῆς με αρ-
 ρύθμισης κι αὐτὸ τὸ δῆλωσαν ἐπανειλημμένα καὶ
 ἑσάστερα. Τὶ εἶδους περιποίηση τοὺς κάνουν οἱ Ἕλ-
 ληνες γι' αὐτὸ, βλέπει κανένας ἀπ' τὰ τελευταῖα γε-
 γονῶτα ποὺ δηγέται ὁ κ. Τριανταφυλλίδης: ἕποιος
 ἔχει ἀμυδρὴν ἰδέα τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσ-

σας γελάει με τις ντιλετάντικες κι άνεπιστημονικές άντιλήψεις, με τις όποιες ύπερασπίζουσι τὸ ζήτημά τους οἱ όπαδοὶ τῆς ἐπίσημης γλώσσας—ὁ Καθηγητῆς στὴν Ἀθήνα Μιστριώτης ἐπὶ κεφαλῆς — και θαμάζει με τὴν ἔλλειψη παρατηρητικότητας κι αὐτοεχτίμησῆς πού δείχνουν, βρίζοντας τὴ μητρική τους γλώσσα, δηλ. τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἀσχοληθοῦμε περισσότερο μ' αὐτὰ τὰ πράματα. Ὅποιος θέλει νὰ μάθει σχετικά ἄς διαβάσει τὸ βιβλίον τοῦ μακαρίτη Κ. Κρουμπάχερ «τὸ πρόβλημα τοῦ ἑλληνικοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος» (Μόναχο 1903), ὅπου ἀναπτύσσεται διεξοδικὰ ἡ ἱστορία τοῦ ζητήματος και ὑποστηρίζεται ἔντονα ἡ ἀνάγκη τῆς μεταρρύθμισῆς· φυσικά ὁ Κρουμπάχερ ἐμπαιχτήκε και συκοφαντήθηκε γι' αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικό, μὰ και συγχρόνως ἐμπνευσμένο ἀπὸ θερμότατο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἔργον του, κι ἀκόμα σήμερα βρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ξεχωριστοῦ ἐπιστήμονα πού τόσο πρόωρα χάσαμε. Ὅποιον θέλει νὰ γνωρίσει με συντομία τὰ γλωσσικὰ ἀγῶνα και τίς αἰτίες του, τὸν παραπέμπουμε σὲ δύο παλαιότερα ἄρθρα μου : «Οἱ τελευταῖες ταραχές τῆς Ἀθήνας και ἡ μετάφραση τοῦ Εὐαγγελίου στὴ νέα ἑλληνική» στὸ περιοδικὸν «Grenzboten» 1902 (I) 137 ἑπτ. και «Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας» στὸ περιοδικὸν «neue Jahrbücher für das Klassische Altertum» 17 (1906) 246 ἑπτ. Ὅτι εἶχα πεῖ πρὸ χρόνια ταιριάζει και γιὰ τὴν τελευταία φάση τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνα.

Ἄν οἱ ἐπιστήμονες πού ἀπὸ καθαρὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον ἀσχολοῦνται με τὴ νεοελληνικὴ γλώσσα δὲν εἶταν φίλοι μὰ ἐχτροὶ τοῦ λαοῦ πού ἀρχίζει νὰ ξυπνάει, θὰ αἰστανότανε μίαν εἰλικρινῆ χαίρεκακία γιὰ τὰ τελευταία «πολιτισμὸν ἔργα» τῶ σημερινῶν Ἑλλήνων : ἕνα λαὸ πού με τέτοιον τρόπο μεταχειρίζεται τὸ ἀγαθὸ τῆς ἐλεύτερης σκέψης, ἕνα λαὸ πού χῶρι' ἀπ' αὐτὸ ντρέπεται γιὰ τὴν ἴδια του τὴ μητρική γλώσσα, πρέπει κανένας νὰ παραιτήσῃ στὸν ἑαυτὸ του και στὴν «τύχη» του. Μ' ἄλ' αὐτὰ ἔμωσι οἱ γνώστες τοῦ νεοελληνικοῦ λαοῦ δὲν ἀμφιβάλλουν γιὰ τὸ μέλλον του : οἱ δροσερὲς δυνάμεις τῆς προόδου ὑπάρχουν ἂν κ' ἡ ἀντιδραστικὴ πλειονοψηφία ἐμποδίζει ἀκόμα τὴν ἀνάπτυξή τους. Εἶναι πὰ ὄλεσάνερον πῶς ἡ ἐπίσημη γλώσσα τὰ βρίσκει σκούρα γιὰ νὰ ἔχει ἀνάγκη νὰ προστατευτεῖ με νομοθετικὰ ἀναγκαστικὰ μέτρα, γιὰ νὰ θέλουν νὰ κλείσουν τὸ στόμα τῶν ὀπαδῶν τῆς προόδου με τὴν ἀστυνομία—ἢ με τὸν δόλο. Κάθε μέρα μᾶς δίνει και νέες ἀποδείξεις γιὰ τίς προσπάθειες τῶν ὀπαδῶν τῆς παραδομένης γλώσσας νὰ βάλουν φέμωτρο στὴ σκέψη. Μπορεῖ κανένας νὰ σκέπτεται

ἔπως θέλει γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα—ὁμῶς ὄλοι οἱ ἐπιστήμονες πρέπει νὰναι σύμφωνοι σ' ἕνα σημεῖον, πῶς δηλ. στὸν «πολιτιστικὸν ἀγῶνα» γιὰ ἕναν νέο γλωσσικὸν τύπον (πού εἶναι γνήσια ἔθνικος) τὰ μέσα πού χρησιμοποιοῦν οἱ Ἑλληνες ἀντιδραστικοὶ γιὰ νὰ ἐπικρατήσουν εἶναι ἀπαίσια. Ζητήματα πολιτισμοῦ δὲν ἀποφασίζονται με τὴ μπαγιονέτα ἢ με δόλοκρατία.

ΛΑΜΠΕΡΤΟΣ ΤΟΥΜΠ

καθηγητῆς τῆς Ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου.

Μὲ τὴν πεποίθησιν πῶς ἡ ἐκπολιτικὴ πρόοδος τῆς νέας Ἑλλάδας εἶναι σφιχτοδεμένη με τὴ λαϊκή τῆς γλώσσα, συμφωνοῦν με τὰ γραφόμενα τῶν κ. κ. Τριανταφυλλίδη και Τοῦμπ ἐνάντια στὴν ποταπὴ καταπίεση τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς γλώσσας οἱ ὑπογραμμένοι :

ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΡΥΓΜΑΝΝ ΛΑΜΠΕΡΤΟΣ ΕΗΡΗΑΡΔ
Καθηγητῆς τῆς Ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας. Καθηγητῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου.

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΡΚ ΓΟΥΔΙΕΑΜΟΣ-ΜΑΓΕΡ-ΛΥΕΒΚΕ
Συντάκτης τοῦ «Βυζαντινοῦ Περιοδικοῦ». Καθηγητῆς τῆς ρωμανικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης.

ΡΟΥΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ -- Ο "ΩΚΕΑΝΟΣ," ΤΟΥ Α. ΑΝΔΡΕΓΕΒ (*)

Ὁ Χάγαρτ, πού στὸ πρόσωπό του ἔ συγγραφέας θέλει νὰ δείξει τὸ νικησιμὸν του, ἂν και εἶναι ληστής, δὲ πρέπει συνειδητὰ πρὸς τὴ ληστεία. Κυνηγᾷ ἕναν ὀρισμένο σκοπὸν, ἀψηλὸν σκοπὸν, κι ὅταν λέγει γιὰ μέσον τῆς συντήρησῆς του τὴ ληστεία, θέλει νὰ φτάσει τὸν ἥλιον τῆς ἀθρόπινῆς ἐφτυχίας πού αἰώνια φέβγει και εἶναι βέβαιος πῶς μπορεῖ νὰ τὸνε φτάσει. Ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ σκηνὴ πού ὁ ἀδὸν φωνάζει τὸ Χάγαρτ νὰ βοηθήσῃ ἀφτόνε και τοὺς δύστηνους ψαράδες...

«— Ξέρεις ποιόνε φωνάζεις ; ρωτᾷ ὁ Χάγαρτ.
— Ὅχι, δὲν ξέρω. Σὲ βλέπω πού εἶσαι νέος, γερός, βλέπω πού τὸ πρόσωπό σου, ἂν και κατσοφιασμένο, εἶναι ὁμορφὸν και νομίζω πῶς μπορεῖς νὰ εἶσαι ἕνας ἐργάτης, ὄχι χειρότερος ἀπὸ μερικὸν ἄλλον.

(*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ περασμένο φύλλον. Ἀρχινάμε με τὸν τελευταῖον παράγραφο πού τυπώθηκε στὸ περασμένο φύλλον λαθραμένον.

Τὸ συγγραφέα τὸν ἐνδιαφέρει πολὺ τὸ θέμα. γιὰ τίς σκέψεις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, δυὸ θεμελιώδεις ροπές τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ὠκεανὸς — δηλ. ἡ ζωὴ ποτὲ δὲν ψεύδεται, κατὰ τὸ Χάγαρτ. Μέσα στὴ ζωὴ ὁμοῦς ὑπάρχει μιὰ κακὴ ἀρχή, στοιχεῖο ἀναπόφευγο...

Μὰ ἀνάμεσο στὰ δυὸ στοιχεῖα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τίς δυὸ ἀφτές «φαινομενικὲς» ἀντιθέσεις μέσα στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ τίς χωρίζει ἓνα «φαινομενικὸ χάος, δὲν ὑπάρχει ἄραγε κἀνα γιοφύρι;

Ἄφτῃ φαίνεται νὰ εἶναι ἡ λογικὴ βάση ποὺ ἀναγκάζει τὸν Ἀνδρέγεβ νὰ ζητήσῃ τὴ λογικὴ ἐνωστὴ τῶν δυὸ τούτων ἀνένωτων τάχα δρόμων τῆς ἀθρόπινῃς ψυχῆς.

«— Τί ἔχεις κ' εἶσαι λυπημένος, Χάγαρτ;... ρωτᾷ ἓνας ἄγνωστος τὸ ληστή.

— Σκέφτομαι γιὰ τὴ ζωὴ, κύριε μου. Βλέπω καὶ τὰ ἰδικά σας ἐβγενικά καὶ λυπημένα μάτια νἀτενίζουσι πρὸς τὸ μέρος ἔπου καὶ τὰ δικά μου, δηλαδὴ πρὸς τὸ μακρυνὸ ἄγριο σκοτάδι. Γιὰ πέστε μου, τί κινεῖται καὶ πέρα; τί εἶναι κείνο ποὺ ἡσυχάζει καὶ περιμένει καὶ σιωπᾷ καὶ φωνάζει καὶ παραπονιέται μὲ τίς διάφορες φωνές του; Τί φωνές εἶναι ἀφτές ποὺ μὲ κράζουσι καὶ γιομίζουσι τὴν ψυχὴ μου θλίψη καὶ τίποτα δὲ λένε; Ἄπο ποῦ ἡ νύχτα ἀφτῆ; Ἄπο ποῦ ἡ τόση θλίψη μου;»

Καθὼς βλέπουμε δῶ, ὅπως καὶ στὸ «Ἀνάθεμα» καὶ στὸν «Ἰούδα» ἔτσι καὶ στὸν «ὠκεανὸς» ὁ Ἀνδρέγεβ δὲ δείχνει καμιὰ ἔχτρα ἀνάμεσο στὰ σύμβολα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Τὰ μάτια τοῦ Χάγαρτ ἀτενίζουσι ἐκεῖ ἔπου καὶ τὰ μάτια τοῦ «ἄγνωστου» ποὺ συμβολίζει τὸ καλὸ. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀββᾶς μὲ τὴν κόρη του, ποὺ ἀντιπροσωπεύουσι ἐπίσης ἓνα «ρηχὸ» καλὸ, συμπαθοῦσι τὸ ληστὴ Χάγαρτ ποὺ κατ' ἀφτούς ἀντιπροσωπεύει τὸ κακὸ.

Ὁ ἀββᾶς, καθὼς εἶδαμε, θεωρεῖ τὸ ληστὴ ἐργάτη «ὄχι χειρότερο» ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Στὴν παρακάτω σκηνὴ ὁ συγγραφέας συμβολίζει τὸ χριστιανισμό, ἂν μπορεῖ ὁ κόσμος στὸ μέλλον νὰ περιμένει ἀπ' ἀφτόνε τίποτα:

— «Ἐοῦ, Χάγαρτ, μεγάλωσις στὴ θάλασσα, τοῦ λέγει ὁ ἄγνωστος, γιὰ πὲς μου λοιπὸν τί εἶναι κείνο τὸ ἀδύνατο φῶς μακρυνὰ στὰ δεξιὰ;

— Εἶναι τὸ φανάρι τοῦ ἁγ. Σταβροῦ, τοῦ λέει ὁ Χάγαρτ.

— Ἔτσι αἱ! Τὸ φανάρι τοῦ Σταβροῦ! Δὲν τὸ ξερα. Μὰ μπορεῖ ποτὲ ἓνα ἀδύνατο φῶς νὰ βοηθήσῃ στὴν τρικυμία;»

Τὸ ἀδύνατο φῶς τοῦ φαναριοῦ τοῦ Σταβροῦ εἶναι βέβαια ὁ χριστιανισμὸς ποὺ δὲν μπορεῖ πιά καθῶς καὶ πρὶν νὰ συγκρατῆσῃ τίς μεγάλες λαϊκὲς ὀρμές καὶ σιγὰ σιγὰ ξεθυμαίνει, ὡς ποὺ νὰ πεθάνει δλότελα.

Τὸν ἀββᾶ τὸν ἐσκότωσε ἓνας σύντροφος τοῦ Χάγαρτ, ὁ Χόρρε. Πάνω στὸ θυμὸ του ὁ ἀρχιεπειρατῆς προστάζει νὰ κρεμάσουσι τὸ σύντρόφῳ του γιὰ τὸ φόνημα τοῦ ἀββᾶ, πρᾶμα ποὺ κάνει τὴ Μαριέτα νὰ τόνε θαμάσει καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ πιδ πολὺ.

— «Εἶσαι δυνατὸς καὶ δίκαιος, τοῦ λέγει. Τρελλὴ εἶμουνα τότε ποὺ φοβόμουνε τὴ μεγάλη σου δύναμη».

Ὁ Χάγαρτ ὁμοῦς τῆς φεματίζει τὰ λόγια ἀφτὰ μὲ τὴν ἀπάντησή του:

— «Ψέματα. Ἐγὼ δὲν ξέρω τί θὰ πεῖ δικαιοσύνη!»

Τὴν ὥρα ποὺ εἶπνε γιὰ νὰ κρεμάσουσι τὸ Χόρρε ὁμοῦσι οἱ συνάδερφοί του καὶ τόνε σώζουσι. Ὁ Χάγαρτ σ' ἀφτὸ ἀπάνω δὲν ἀντιστέκεται, παρὰ τόνε συχωρᾷ. Τότες ἡ Μαριέτα πιά βεβαιώνεται πὼς ὁ ληστὴς εἶναι ἄδικος καὶ ἀρχίζει νὰ τόνε μισεῖ καὶ νὰ τὸν καταριέται. Γιὰ κείνη πιά ὁ Χάγαρτ εἶναι ἓνας δλότελα ληστής, γι' ἀφτὸ καὶ τὸν ἀφίνει καὶ φέβγει μόνος του.

Τὴν ὥρα ποὺ φέβγει ὁ Χάγαρτ καὶ τὰ κανόνια τόνε χαιρετοῦνε, ἡ Μαριέτα σηκώνει ἀψηλὰ τὸ γιὸ τους καὶ φωνάζει:

— «Χάγαρτ κοίτα πίσω σου! Σοῦ φωνάζει ὁ Νόνης. Κοίταξε Χάγαρτ, θέλει νὰ σὲ καταραστεῖ. Κοίτα, Νόνη, ἀφτὸς εἶναι ὁ πατέρας σου! Ἄμα θὰ μεγαλώσεις, Νόνη, νὰ γυρίσεις ἐλες τίς θάλασσες καὶ νὰ τὸν ἔβρεις, καὶ ἄμα τὸν ἔβρεις, γιὸκα μου, ἀνέβασ' τον ἀψηλὰ στὴν ἀντένα καὶ πέταξέ τον...»

Κ' ἔτσι, μὲ τὴ μητρικὴ φωνὴ πρὸς τὸ γιὸ νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἄδικο πατέρα, τελιώνει τὸ ἔργο.

Στὸ ἔργο τοῦτο πάλι ὁ Ἀνδρέγεβ μᾶς εἰδείξε τὸ δυνατό του ἄλγαντο καὶ τίς ἰδέες ποὺ τόνε βασανίζουσι γυρέβοντας μιὰ θετικὴ ἀληθινὴ ἀπάντησι.

Ἡ καλλιτεχνικὴ πλοκὴ τοῦ ἔργου, ἡ νεωτεριστικὴ φιλοσοφία του καὶ ἡ πρωτοτυπία, ἀφτὰ εἶναι τὰ κυριώτερὰ χαρακτηριστικὰ τῆς καινούριας τραγωδίας τοῦ Ἀνδρέγεβ ποὺ λέφιερὰ μπορεῖ νὰ σταθεῖ πλάι στὸ ἀριστοῦργημά του τὸ «Ἀνάθεμα!» ποὺ ἀνοῖξε καινούριον δρόμον στὰ ρούσσικα γράμματα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. ΙΙ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10. Για τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Για τις ἐπαρχίες δεχόμεστε και τριμήνες συνδρομές (δε την τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἂ δὲν προπληρώνει τὴν συνδρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο. — Τὰ περασμένα φύλλα πουλοῦνται στὸ γραφεῖο μὴς διπλὴ τιμή.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίόσκια, και στις ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πρακτορεία τῶν Ἐφημερίδων.

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ (*)

Δ.

3) Ὁνας ἀπ' τοὺς σπουδαιότερους ἐργατικούς νόμους μὲ μεγάλη κοινωνικὴ σημασία εἶναι και ὁ νόμος περὶ ἐργασίας γυναικῶν και ἀνηλίκων.

Πρέπει νὰ δημολογήσει κανεὶς, ὅτι οἱ σημερινὲς βιωτικὲς συνθήκες και οἱ συνθήκες τῆς ἐργασίας ἔχουν κάνει ἀπαραίτητη τὴν ἐργασία τῶν γυναικῶν και τῶν παιδιῶν γιὰ ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ἐργατικῆς τάξεως, πού δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθῆ στις ἀνάγκες τῆς συντηρήσεως τῆς οἰκογενείας μὲ τὴν ἐργασία μόνο τοῦ οἰκογενειάρχου ἐργάτη, χωρὶς τὴ βοήθεια και τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ὁ ἐργάτης τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ἀφοῦ ἔχει χάσει κάθε ἐλπίδα νὰ βελτιώσῃ σημαντικὰ τὴν κοινωνικὴ και τὴν οἰκονομικὴ του θέση, κοιτάζει, ἀμέσως μὲ μὲν ἔξασφαλίσει κάποια σχετικὴ οἰκονομικὴ βάση, νὰ συνάψῃ γάμο, γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ βρῆ, μέσα στὴν οἰκογένεια πού θὰ δημιουργήσῃ, ἓνα σκοπὸ τῆς ζωῆς του, κάτι πού νὰ φέρῃ τὴ σφραγίδα τοῦ ἀτομισμού του και νὰ τοῦ παρέχῃ μερικὰ ἀνταλλάγματα στὸν ἀδιάκοπο περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα πού ἀγωνίζεται. Ἀπ' τὴν ἄλλη μερὶς ἡ ἑλαττωματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ἐργάτη και οἱ διάφορες θρησκευτικὲς και κοινωνικὲς προλήψεις τὸν ἐμποδίζουν ἀπὸ τὸ νὰ

φθάσῃ σὲ μιὰ ἀτομικιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς και νὰ κοιτάξῃ τὴν ἀτομικὴ του εὐτυχία περιορίζοντας τὸν ἀριθμὸ τῶν παιδιῶν του χωρὶς νὰ ἀναγκασθῆ νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ μιὰ ἀπ' τις σπουδαιότερες ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς, ἀπ' τὸν ἔρωτα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού βλέπουμε στις σημερινὲς κοινωνίες και τοὺς γάμους στὴν ἐργατικὴ τάξη συχνότερους ἀπ' τις ἄλλες τάξεις και τις ἐργατικὲς οἰκογένειες πολυπληθέστερες ἀπ' τις ἄλλες. Ἔτσι ὁ ἐργάτης πολλαπλασιάζοντας τις ἀνάγκες του, μὲ τὴν αὐξηση τῆς οἰκογενείας του, δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθῆ σ' αὐτὲς μὲ τὸ ξερὸ ἡμερομίσθιό του και ἀναγκάζεται νὰ ζητήσῃ βοήθεια κι ἀπ' τὰλλα μέλη τῆς οἰκογενείας γιὰ τὴ συντήρησή της.

Ὅσο ἀναγκαῖα δὴ μὴς εἶναι στὴ σημερινὴ ἐργατικὴ οἰκογένεια ἡ ἐπιδοθητικὴ ἐργασία τῶν γυναικῶν και τῶν μικρῶν παιδιῶν, τόσο καταστρεπτικὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματά της ἰδιαίτερα γιὰ τὰ τελευταῖα. Τὸ μικρὸ, μὲ μὲν δέκα ἢ δώδεκα χρόνων παιδί, ἀπάνω στὴ σωματικὴ και ψυχικὴ του τρυφερότητα, μπαίνει μέσα στὴν περιωρισμένη και μονότονη ἐργασία τοῦ ἐργοστασίου. Τὸ ἀπλαστο ἀκόμα μυαλό του, ἀντὶ νὰ ἀφεθῆ ἐλεύθερο στὴν ἐξέλιξη του μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ ἐλεύθερου φυσικοῦ κόσμου, περιορίζεται μὲ τὴν ὁμοίμορφη και μονότονη καθημερινὴ του ἐργασία, ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν και παρυστάσεών του γίνεται στενὸς και γίνεται ἀνίκανο νὰ λειτουργήσῃ και νὰ σκεφθῆ ἐλεύθερα. Ἡ ἀναγκαστικὴ καθημερινὴ συναναστροφή του μὲ πολλὴ μεγαλύτερους του τοῦ μεταδίδει τις συνήθειες τους και τοῦ γνωρίζει πράγματα, πού μόνο σὲ προχωρημένη ἡλικία μποροῦσε ἀκίνδυνα νὰ μάθῃ. Ἔτσι ὁ πνευματικὸς και ἠθικὸς κόσμος τοῦ παιδιοῦ ἐκφυλίζονται και οἱ γνώσεις του περιορίζονται σὲ κείνα πού μαθαίνει στὸ ἐργοστάσιο και στὴν τεχνικὴ μόρφωση πού τοῦ δώσῃ ἴσως λίγων χρόνων φοίτηση στὸ δημοτικὸ σχολεῖο.

Στὸ ἰδιαίτερο αὐτὸ ζήτημα τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν και τῶν παιδιῶν και στὰ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματά της ἔστρεψαν τὴν προσοχὴ τους τὰ κράτη και ὁ ἀνεπτυγμένος λαὸς ὕστερ' ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἐργατικὴ ἐρευνα πού ἐγινε στὴν Ἀγγλία στις ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα και πού ἐφερε στὸ φῶς φρικιαστικὲς λεπτομέρειες τῆς ἐλεεινότητος πού βασίλευε σὲ μιὰ μεγάλη τάξη τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ και τῆς βαρβαρότητας και ἀπανθρωπίας, μὲ τὴν ὅποια ἐκμεταλλεῖσταν τὴν ἐργασία τῶν γυναικῶν και τῶν παιδιῶν και ἀπὸ τότε ἀρχισε νὰ ὀριμάζῃ ἡ ἰδέα τῆς ἀνάγκης νομοθετικῆς και διοικητικῆς ἐπεμβάσεως γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Πάντοτε δὴ μὴς τὸ κράτος, ὅταν θέλῃ νὰ λά-

(*) Κοίταξε ἀριθ. 467, 468 και 469 τοῦ «Νουμά».

δη μέτρα προστατευτικά της μεγάλης αυτής μερίδας του εργατικού πληθυσμού, βρέθηκε σε δίλημμα, γιατί απ' τη μιά μεριά αναγνώριζε την ανάγκη της εργατικής οικογένειας, που δεν μπορούσε να στερηθῆ την εργασία των παιδιών και των γυναικῶν απ' τη ἄλλη μεριά ἔβλεπε τις καταστρεπτικές συνέπειες, που είχε γιὰ τὸ ἄτομο, τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν κοινωνία ἢ ἐξακολούθησε τὴν καταστάσεως αὐτῆς. Ἐπειτα μεγάλη ἀντίδραση ἔβρισκε ἢ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων αὐτῶν ἔχει μόνον ἀπὸ τοὺς ἐργοδότες, που δὲν τοὺς ἐσύμφερε ἢ μεταβολὴ τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ, γιὰ τὸ λόγο που εἶπαμε παραπάνω, καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐργάτες. Στὴν ἴδια, σχετικὰ πάντοτε, δύσκολη θέση βρέθηκε καὶ ὁ Ἕλληνας νομοθέτης καὶ θὰ βρεθῆ καὶ ἡ ἐλληνικὴ διοίκηση μὲ τὰ νέα νομοθετικὰ μέτρα, που ψηφίστηκαν τελευταία γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό

Οἱ κυριώτερες διατάξεις τοῦ ἐλληνικοῦ νόμου «περὶ ἐργασίας γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων» εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

Ὁ ἐλληνικὸς νόμος περιορίζει πρῶτα πρῶτα τὴν ἐφαρμογὴ του στὶς βιομηχανικές, βιοτεχνικές, οἰκοδομικές καὶ διαμετακομιστικές ἐπιχειρήσεις καὶ σὲ μερικὲς ἄλλες που ἐξυπηρετοῦν τὶς ἀνάγκες τῶν πόλεων (ἐμπορικὰ καταστήματα, ξενοδοχεῖα κλπ.), ἀφίνει λοιπὸν ἐλεύθερες τὶς ἀγροτικὲς ἐργασίες, που εἶναι ἐλαφρότερες καὶ δὲν ἐπιφέρουν σπουδαίους κινδύνους. Ἐπειτα διακρίνει δύο μεγάλες κατηγορίες, τὴ μίαν τῶν παιδιῶν που δὲν ἔχουν συμπληρώσει ἀκόμη τὸ δωδέκατο ἔτος τῆς ἡλικίας, τὴν ἄλλη τῶν προσώπων, που ἔχουν συμπληρώσει τὸ δωδέκατο ἔτος καὶ τὸ δέκατο ἔτος. Γιὰ τὴν πρώτη κατηγορία ἀπαγορεύει ἐντελῶς τὴν ἐργασία στὶς ἐπιχειρήσεις, που ἀναφέραμε παραπάνω καὶ ἐπιβάλλει πρόστιμο γιὰ τὴν παράβαση τοῦ νόμου, ἔχει μόνον στοὺς ἐργοστασιάρχους που δέχονται τέτοια πρόσωπα ἀλλὰ καὶ στοὺς γονεῖς καὶ ἐπιτρόπους. Στὴ δεύτερη κατηγορία κάνει πάλι ἄλλη διάκριση· διακρίνει α) τὰ παιδιὰ που δὲν ἔχουν συμπληρώσει ἀκόμα τὸ 14ο ἔτος καὶ γι' αὐτὰ ὀρίζει ἀνώτατο ὄριο ἐργασίας 6 ὥρες τὴν ἡμέρα γιὰ τὶς βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις καὶ β) τὰ «νεαρὰ πρόσωπα» που δὲν ἔχουν συμπληρώσει ἀκόμα τὰ 18 χρόνια. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἀφομοιώνει μὲ τὶς γυναῖκες (χωρὶς διάκριση ἡλικίας πρὸς τὰ πάνω) καὶ ὀρίζει ἀνώτατο ὄριο ἐργασίας 10 ὥρες τὴν ἡμέρα.

Μέσα στὴν τελευταία αὐτὴ κατηγορία τῶν 14-18 χρόνων ὁ νόμος κάνει καὶ ἄλλες διακρίσεις καὶ περιέχει μερικὲς εἰδικὲς διατάξεις γιὰ κείνους, που δὲν ἔχουν συμπληρώσει τὸ 15ο καὶ τὸ 16ο ἔτος, διατάξεις μὲ σχετικὰ ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα, που

μποροῦσαν καὶ νὰ λείψουν σὲ νόμο, που πρώτη φορά ἐπιχειρεῖ νὰ ρυθμίσει αὐτὲς τὶς σχέσεις καὶ που θὰ δυσκολέψουν ἀρκετὰ τὴν ἐφαρμογὴ του. Ἐκτὸς ἀπ' τὴ γενικὴ διάταξη, που ἔχει ὁ νόμος γιὰ τὴν ἐργασία τῶν γυναικῶν, ζητᾶει νὰ προστατεύσῃ τὴ γυναῖκα καὶ μὲ μιὰ ἄλλη εἰδικὴ διάταξη. Στὸ ἄρθρο 13 ἀπαγορεύει ὁ νόμος τὴν ἐργασία στὶς γυναῖκες στὶς τελευταίες ἑβδομάδες τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ τὶς πρῶτες ἑβδομάδες τοῦ τοκετοῦ (ὅλες ὅλες ὀχτὼ βδομάδες). Ἡ διάταξη αὐτὴ ἐκτὸς που εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐφαρμοσθῆ, κινδυνεύει νὰ χειροτερεύσῃ τὴ θέση τῆς γυναίκος, που ἐργάζεται, ἀντὶ νὰ τὴν καλλιτερεύσῃ, γιατί ζητεῖ νὰ στερήσῃ ἀπ' τὴ γυναῖκα τὴν ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας τῆς ἀκριδῶς στὴν ἐποχὴ, που τῆς χρειάζεται περισσότερο γιὰ νὰ ἀνταποκριθῆ στὰ πρόσθετα ἐξοδα τοῦ τοκετοῦ. Εἶναι λοιπὸν διάταξη ἀσκοπη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ φέρῃ καλὸ ἀποτέλεσμα, ἀν δὲν συνοδεύεται καὶ μὲ ἕνα εἶδος ἀσφαλείας τῆς γυναίκος κατὰ τὴν ἐποχὴ που τῆς ἀπαγορεύεται νὰ ἐργασθῆ.

Ἐκτὸς ἀπ' τὶς διατάξεις αὐτές, που ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερο περιεχόμενό του, ὁ νόμος περιέχει καὶ ἄλλες που καθορίζουν λεπτομέρειες καὶ που δὲ μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χώρος νὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ. Τὴν ἐπίδραση τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων αὐτῶν ἔχει ἢ ἀστυνομικὴ ἀρχὴ καὶ ἰδιαίτερα οἱ ἐπιθεωρητὲς καὶ ἐπόπτες ἐργασίας, οἱ ὁποῖοι ἐξαρτῶνται ἀπ' τὸ Ἰπουργεῖο τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ ἔχουν περιβληθῆ μὲ ἰδιαίτερη ἐξουσία καὶ παρέχουν μεγάλη ἐγγύηση γιὰ τὴν κανονικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου αὐτοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἐργατικῆς μας νομοθεσίας.

γ) Οἱ ἄλλοι νόμοι, που συμπληρώνουν τὴν ἐλληνικὴ ἐργατικὴ νομοθεσία, ὁ νόμος «περὶ πληρωμῆς τῶν ἡμερομισθίων κλπ.» καὶ ὁ νόμος «περὶ ἐκδικάσεως τῶν μεταξὺ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν διαφορῶν», εἶναι νόμοι μὲ εἰδικώτερο περιεχόμενο, που ἀσφαλίζουν ἀπ' τὴ μίαν μεριά τὴν πληρωμὴ τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ στὸν κατάλληλο χρόνο καὶ τόπο ἀπ' τὸν ἐργοδότη καὶ εὐκολύνουν ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά στὸν ἐργάτη τὴ δικαστικὴ ὁδὸ, ὅταν θελήσῃ νὰ προσφύγῃ στὰ δικαστήρια γιὰ νὰ λύσῃ διαφορὰ του μὲ τὸν ἐργοδότη γιὰ τὴν ἐργατικὴ του ἀμοιβή.

Ἀπ' τὰ λίγα αὐτὰ που εἶπαμε παραπάνω καταλαβαίνει κανεὶς τὴ σημασίαν τῆς ἐργατικῆς μας νομοθεσίας καὶ τὴ μεγάλη πρόοδο που θὰ συντελεσθῆ στὸν κοινωνικὸ μας βίον μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς νομοθεσίας αὐτῆς, πρόοδο, που θὰ ἐπιφέρει βέβαια τὰ πρῶτα χρόνια κάποιαν ἀνωμαλία στὶς ἐργατικὲς σχέσεις καὶ στὶς συνθήκες, μέσα στὶς ὁποῖες ἐνεργοῦσε ἕως τώρα ἡ βιομηχανία μας, που ἀποτελεῖ ὅμως μιὰ ἀρχὴ καὶ μιὰ ἐγγύηση γιὰ μιὰ μεγαλύτερη καὶ γενικώτερη κοινωνικὴ πρόοδο που μᾶς εἶναι ἀναγκαία.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Τετάρτη 29 του Φλεβάρη — Τρίτη 6 του Μάρτη

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ. Μαζεύτηκαν την Τετάρτη καμιά εκατόν πενήντα δικηγόροι κ' έκαναν μιá επίδειχτική επίσκεψη στους τρεις άρχηγούς της φαυλοκρατίας. Είναι λυπηρό κ' ίσως για πρώτη φορά συμβαίνει σε πολιτισμένο λαό μιá μορφωμένη μερίδα της κοινωνίας να ζητάει την εξακολούθηση ενός παρελθόντος που μόνο με αποτροπίαση το βλέπει κανείς. Είναι λυπηρό να βρίσκονται δικηγόροι που να κοιτάν να ξαναβουτήξουν τον τόπο στο βούρκο που με τόσα βάσανα κατόρθωσε να ξεκολλήσει. Μά δέν ξεχνούμε βέβαια πως κάποιοι δικηγορίσκοι έχουν και κάποια συμφεροντάκια που τους συνδέουν τόσο στενά με την πολιτική του παλιού καιρού! Ός τόσο είναι παρήγορο πως μόλις εκατόν πενήντα από τους χίλιους πεντακόσιους δικηγόρους της Αθήνας βρέθηκαν ν' αντιπροσωπεύσουν το σκοτάδι, την άσυνειδησία και τη φαυλότητα· θά έπρεπε μόνάχα να γίνουν γνωστά τα όνόματα των κυρίων εκείνων για να μάθει ο κόσμος που συναλλάσσεται μ' αυτούς το χαρακτήρά τους και να τον έχτιμήσει όπως χρειάζεται.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ. Αηδιαστικώτερο θέαμα δέν μπορεί να φανταστεί κανείς κι ούτε πιστεύουμε να ξαναϊδεί από κείνο που μās δίνουν οι Αθηνέικες εφημερίδες αυτές τις μέρες. Αφίνω στη μπάντα τα αντιπολιτευόμενα φύλλα που τα χαρακτηρίζει εξαιρετική κακοήθεια και δέν αιστάνονται ούτε ίχνος ντροπής απ' τους αναγνώστές τους όταν τη Δευτέρα που μās έρχεται θ' αναγκάζονται να γράψουν πιά τ' αποτελέσματα των εκλογών· γιατί δέν πιστεύουμε το πάθος μόνο να τους τυφλώνει και να μην τους αφήνει να μαντέψουν το αληθινό αποτέλεσμα. Μά εκείνο το «Έμπρός» έχει γίνει πιά κυριαρχικώς άκαταλόγιστο· τα κύριά του άρθρα βρίσκονται σ' ένα διαρκή καυγά αναμεταξύ τους κι όσο για τις ειδήσεις του—έκει δά θά βρήτε πως όλες οι διαδηλώσεις ήταν πολυπληθέστατες. Έτσι ικανοποιούμε όλα τα γούστα, κρατούμε και την κυκλοφορία. Μά θά νόμιζε κανένας πως τα κυβερνητικά φύλλα είναι καλλίτερα· μά άλλοιμονο! Βρίσκουμε στην «Πατρίδα» της Τρίτης ένα κύριο άρθρο που ζητάει απ' το λαό «να ψηφίση μόνον τους κυβερνητικούς υποψηφίους καθ' όλον το Κράτος

και να καταψηφίση όλους τους άλλους αντικυβερνητικούς, ανεξαρτήτους, ψευδοβενιζελικούς και ψευδοανεξαρτήτους» και παραπλεύρως μιá φωτογραφία του κ. Γούναρη και παραπέρα άλλη μιá του κ. Βοζίκη. Κι όχι μόνο αυτό· κάτω απ' την πρώτη φωτογραφία τολμάει να μιλάει για άρχές και ιδέες που προσβέβει και υποστηρίζει (!) και αφού για την εύρυθμη λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος χρειάζεται και αντιπολίτευση (για την αρλούμπα αυτή που την άκούει κανείς πολύ συχνά στον τόπο μας θά γράψουμε άλλοτε) ζητάει μιάν άσπρη ψήφο για το Γούναρη κι όμως δέν «άφίσταται των άρχών του κόμματος των φιλελευθέρων». Μπράβο παιδιά! Νά άρχές, νά ιδέες, νά μάλαμα! Γι' αυτό δίκαιο είχε ο κ. Βενιζέλος να χαίρεται για την έκδοση της «Νέας Ημέρας» στην Αθήνα, έλπίζοντας πως αυτή θά είναι φύλλο της προκοπής· το εύχόμαστε από καρδιάς—μά θά το έλπίζουμε μόνο αν ξέρουμε πως θά βαστάν οικονομικά τα κότσια της ώστε να μη την αναγκάσουν να κυνηγάει κυκλοφορία ή ρεκλάμες και να θυσιάζει τις άρχές της για ένα κομματί ψωμί.

ΑΛΛΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ. Τι μās είναι τέλος πάντων κι αυτή η παράδοση! Αφού έτυχε μιá φορά ένας άνθρωπάκος να γίνει άρχηγός κόμματος και Πρωθυπουργός δέν ξεχνάει τις παλιές μέρες και θέλει σώνει και καλά να λέγεται άρχηγός. Μά βρέ αδερφέ τώρα ο κόσμος ζητάει πρόγραμμα και για να είμαστε άρχηγός χωριστού κόμματος πρέπει το πρόγραμμά σας να διαφέρει στα ουσιώδη σημεία απ' τα προγράμματα των άλλων! Τίποτε, άρχηγός! Αυτές τις σκέψεις μās γέννησε το διάβασμα της συνέντευξης του κ. Ζαίμη στην «Πελοπόννησο» της Παρασκευής. Ο κ. Ζαίμης, όπως κ' οι άλλοι άρχηγοί, μās θύμισε «την κατά το παρελθόν δράσιν του ήμετέρου κόμματος» (δηλ. τρεις κι ο κοδικας) και έιπε πως όσοι νόμοι ψηφίστηκαν έκτοτε έλοι σχεδόν είχαν προταθεί απ' αυτόν. Και το πρόγραμμα του; Σχεδόν άπαράλλαχτο με το πρόγραμμα του Βενιζέλου· προστασία του έργατη, της γεωργίας, [της έμπορικης ναυτιλίας, μεταρρύθμιση εκπαιδευτική, κτηματολόγιο, νερό για την Αθήνα. Καινούργιο φέρνει ο κ. Ζαίμης την κατάργηση της εκλογής με σφαιρίδια (πράγμα που δέ θά διαφωνεί κι ο κ. Βενιζέλος), ίενιαία ψήφο κ' έλάττωση της θητείας. Τώρα ως μās πει ένας λογικός και τίμιος άνθρωπος αν δικαιολογείται το να γίνει κανένας άρχηγός κόμματος για τα δυο αυτά σημεία! Έμείς

φανταζόμαστε πώς ένας τίμιος πολιτικός στη θέση του κ. Ζαΐμη, πού δὲν κοιτάει νὰ γίνει Πρωθυπουργὸς μὰ ζητάει νὰ νικήσουν οἱ ἰδέες του, θὰ συνεργαζότανε μὲ τὸν κ. Βενιζέλο, θὰ τοῦ δήλωνε πολιτικὴ φιλία· ἔσο δὲν τὸ κάνει τί διαφέρει ἀπ' τοὺς Ράλληδες καὶ τοὺς ἄλλους; Ἴσως πὼς δὲ μιλάει πολὺ;

ΠΦΟΥΙ. Ὁ πῶ φιλελεύτερος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ φρενιάσει αὐτὲς τὲς μέρες ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὲς «Ἀθήναι». Ἄν δὲ φοβοῦμαστε κατάρρηση τοῦ δικαιώματος τῆς λογοκρισίας καὶ τῆς ἀπαγόρευσης τῆς ἐλευθεροτυπίας θὰ τὴν προτεῖναμε χωρὶς δισταγμὸ. Γιατί τέτοια κακοήθεια εἶναι βέβαια πρωτοφανής. Ὁ κ. Πῶπ, ὁ φανατικὸς βενιζελικὸς ἔσο εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ γίνει Ὑπουργὸς (μὰ μὲ τί ἐφόδια θὰ γινόσαστε Ὑπουργός, κ. Πῶπ;) ἔχει τώρα λυσσάζει. Χώρια πὺ γράφει ἀναιδέστατα πὼς εἶναι ἀμφίβολη ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἴδιου τοῦ Πρωθυπουργοῦ στὴν Ἀθήνα· μὰ τολμάει καὶ νὰ πλαστογραφῆσει γράμμα τοῦ ἰδιαίτερου τοῦ Πρωθυπουργοῦ (κρίμα πὺ ἀγαπάει ὁ Θεὸς καὶ τὸ νοικοκύρη κατὰ τὴν παροιμία κι ἀπόμεινε χρονολογία 1 Μαρτίου 1911!) κι ἀκόμα παραπέρα, ἀφοῦ ἡ «Πατρὶς» τοῦ Σαββάτου καταγγέλλει μὲ μεγάλα γράμματα ὅτι ἔχει μάθει ὅλος ὁ κόσμος πὼς οἱ παλαιοκομματικοὶ ἀγοράζουν ἐκλογικὰ βιβλιάρια στὸν Πειραιᾶ, ἐρχεται ξετσιπότα ὁ Πῶπ στὸ φύλλο τῆς Κυριακῆς καὶ ρωτᾷ «ποιοὺς ἔχει ἐκλογικὰ βιβλιάρια γιὰ πούλημα;» — γιατί τάχα τὰ ἀγοράζει τὸ Καζίνο. Πφοῦι!

ΓΑΡΔΙΚΙΣΜΟΙ. Μιὰ ἀπ' τὲς μεγαλύτερες ἐπιτυχίες τοῦ κ. Βενιζέλου εἶναι πὼς ἐνοίωσε πολὺ γλήγορα τὸν κ. Γαρδίκια (δὲν εἶταν ἄλλως τε καὶ πολὺ δύσκολο τὸ πρᾶμα!) καὶ μᾶς γλύτωσε ἀπ' τὸ πρωτοπκλήκαρο αὐτὸ τοῦ Μιστριώτη. Μὰ ὁ «τέως ὑφηγητῆς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων» καὶ (παραλειπόμενο) «μαθητῆς τοῦ Μεγάλου Διδασκάλου τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» δὲν τὴ συχωρᾷ αὐτὴ τὴ σωτηρία τοῦ Πανεπιστημίου στὸν κ. Βενιζέλο· κι ἀφοῦ ὁ μπάρμπας του ἔθαλε κάλπη, αὐτὸς κάνει ἐκλογικὴ προπαγάντα γράφοντας στὸ «Χρόνο» τῆς Κυριακῆς ἓνα ἀνοιχτὸ γράμμα πρὸς τοὺς Ἀρκάδας (φαίνεται πὼς αὐτοὶ μόνο ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ Πανεπιστημιακὰ) καὶ ζητᾷ μαῦρα γιὰ τὸν Πρωθυπουργό, γιατί ἐλάττωσε τὲς ἔδρες τῶν ἐλληνικῶν, διπλασίασε τὰ τέλη τῶν φοιτητῶν (ψέματα!) καὶ διόρισε Καθηγητὴ ὄχι τὴ

σχολαστικότητά του (καημένα «οὐδ' ἐπωσιοῦν» τῶν Ἀρσακειάδων!) μὰ «τὸν κ. Μενάρδον κεκηρυγμένον ψυχαριστὴν καὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καταφρονητὴν». Πὼς τὰ ἐλληνικὰ γράμματα μ' ἔλη τὴν εὐγένειά τους δὲν ἐμποδίζουν τοὺς θεράποντές τους νὰ εἶναι συκοφάντες, αὐτὸ εἶναι δὲ ἀπὸ καιρὸ γνωστό. Γι' ἰδέες ἔχει ὁ κ. Μενάρδος γιὰ πατρίδα καὶ θρησκεία τὸ ξέρουν ἔσοι ἄκουσαν τὸν ἐναρκτήριο τοῦ ὁ κ. Γαρδικίας ἐκείνη τὴν ὥρα εἶταν ἀπασχολημένος, μοιράζοντας τὰ προγράμματα τοῦ πάτρωνά του.

ΚΡΙΜΑ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ. Γιὰ τὸν κ. Γούναρη εἶχαμε καλὴν ἰδέα. Μὰ φαίνεται πὼς τὸν εἶχε παραμολύνει κι αὐτὸν ἡ φαυλοκρατία, ἂν καὶ μόλις τὸ 1908 ἔγινε θεοτοκικός, καὶ μὲ τὴν ἀσθένεια τοῦ χαρακτήρα πὺ τόνει διακρίνει δὲν μπορεῖ νὰ ξεκολλήσῃ· ἐκτὸς πιά ἂν τὸ βενιζελικὸ ρεῦμα πὺ εἶναι πρωτοφανὲς στὴν Ἀχατοήλιδα τὸν ἀπειλεῖ τόσο πολὺ, ὥστε ν' ἀναγκαστεῖ στὴν ἀπελπισία του νὰ πάρει διδάγματα εὐπρέπειας ἀπ' τὸν κ. Ράλλη. Ἔτσι, ἂν πιστέψουμε τὸ «Χρόνο» τῆς Κυριακῆς, ὁ κ. Γούναρης εἶπε τὸν Πρωθυπουργὸ ἐκμεταλλευτὴ τοῦ λαοῦ, πὺ προσπαθεῖ νὰ πλαστογραφῆσει τὸ φρόνημά του καὶ τὸν κατηγορήσῃ πὼς καταχράστηκε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ, μὰ πρόγραμμα δὲν ἐθεώρησε ἀναγκαῖο νὰ δώσει. Ἔτσι ἐκεῖνος, πὺ σ' αὐτὸν ἀτενίζαμε πολλοὶ σὰ στὸν ἀρχηγὸ πολιτικοῦ κόμματος ἀρχῶν τοῦ μέλλοντος, ἄφησε νὰ μὴ φανεῖ ἐπάνω του τίποτε ἄλλο ἀπ' τὸν ἄνθρωπο πὺ πρόδωκε τὲς ἀρχές του, ἀπ' τὸν ἄνθρωπο πὺ πωλήθηκε σὺξυλα γιὰ νὰ κερδίσει τὸ ὑπουργιλίκι, πὺ εὐτυχῶς ἡ μοῖρα δὲν τὸν ἄφησε νὰ πολυχαρεῖ.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ. Ἐκεῖνος ὁ δυστυχὴς ὁ Ράλλης ἤξευρε ὁ ἄνθρωπος πὼς μὲ προγράμματα δὲν εἶναι προκοπὴ καὶ δὲν ἔδινε πρόγραμμα μὰ ἀρκοῦτανε στὸ νὰ βρίζει πρόστυχα τὸν Πρωθυπουργό. Μὰ ὁ κόσμος δὲν εὐχαριστιότανε πιά μὲ τὲς βρισιές καὶ ἤθελε πρόγραμμα· ἓνας ἀπ' τοὺς καλοὺς φίλους τοῦ κ. Ράλλη, ἐκεῖνος πὺ ξεχωρίζει σήμερα ἀνάμεσα σ' ὅλους τοὺς ἀντιπολιτευόμενους, ὁ κ. Ἀγγελόπουλος, ἄφινε μὲ ἀγανάχτηση τὸ μπαλκόνι μόλις ἄρχισαν οἱ βρισιές τοῦ ἀρχηγοῦ του καὶ δήλωνε στὲς ἐφημερίδες πὼς αὐτὸς δὲ φώναξε, ἔπως γράφηκε, «κάτω οἱ ψευδοανορθωταί». Ὅλα αὐτὰ ἀνάγκασαν τὸν κ. Ράλλη νὰ δηλώσῃ τὸ πρόγραμμά του· μὰ καλύτερα γι' αὐτὸν νὰ μὴν τῶκανε, γιατί, μὴν ἔ-

χοντας φαίνεται καιρὸ ἀπ' τὴς καθημερινῆς περιοδεῖς καὶ τῆ φροντίδα νὰ ἐξασφαλίσαι τὴν ἐπιτυχία του, ἔκατσε ἀπλούστατα καὶ ἀντέγραψε τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Βενιζέλου, πρόσθεσε τὴν ἐλάττωσιν τῆς θητείας ποὺ εἶχαν ὑποστηρίξει ὁ Μαυρομιχάλης καὶ ὁ Ζαΐμης, ἔβαλε καὶ μερικὰς δικῆς του σκέψεις — καὶ γι' αὐτὸ πέρα πέρα συγχυσμένες καὶ ἀόριστες — γιὰ τὴν ἐκλογικὴ μεταρρύθμιση — καὶ ἔτσι ἐτοιμάστηκε ἡ σαλάτα, δηλ. τὸ πρόγραμμα.

ΓΚΑΦΕΣ. Πὼς ὁ κ. Ράλλης δὲν μπορεῖ ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του χωρὶς νὰ κάνει γκάφες εἶναι... ἄγνωστό· ἔτσι καὶ στὸ λόγο του τῆς Κυριακῆς εἶπε πὼς θὰ ἐπιδιώξει τὴ μονιμότητα τῶν ὑπαλλήλων, μονιμότητα ποὺ *ὄπαρχει καὶ* θὰ βασιζέται καὶ στὸ Σύνταγμα μόλις ἀρχίσει ἡ λειτουργία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἐπειτα μίλησε γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς δικαιοσύνης, ἐκείνη ποὺ ἀπασχόλησε δὲ τόσο καιρὸ τὰ παλιὰ κόμματα! Αὐτὴ θέλει νὰ τὴν ἐνισχύσει ὁ κ. Ράλλης «διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τῶν Δικαστικῶν Συμβουλίων ἀνεξαρτήτων ἀπὸ πάσης ἐπιρροῆς»· δὲ μᾶς τὰ κάνει λιανὰ αὐτά;

ΑἲΣΧΗ. Βρωμερότερη εἰκόνα δὲν ἔχει δώσει τὸ Ρωμέϊκο ἀπὸ ἐκείνη τῶν τελευταίων σκηνῶν ποὺ ἐγιναν στὸ Ἄργος. Μορφωμένοι ἄνθρωποι ποὺ βρίζουν μὲ λόγια τῆς ταβέρνας καὶ μουντζώνουν τὸν Πρωθυπουργὸ τοῦ Κράτους ποὺ ἐπισκέπτεται τὴν πόλη τους, ἀξιωματικοὶ ὡς τὰ χιτῆς ποὺ δείχνουν τέτοιαν ἀσέβεια σὲ κείνον ποὺ ὡς τὰ χιτῆς εἶταν προϋστάμενός τους—τέτοια πράγματα δὲν μποροῦσε νὰ τὰ φανταστῆ κανένας ποτε. Γιατὶ μόνο ἄνθρωποι τῶν κατέργων εἶναι ἱκανοὶ γι' αὐτά. Καὶ εἰν' ἀλήθεια πὼς σ' αὐτὴ τὴν τάξην ἀνήκει ἓνας ἀπ' τοὺς ἥρωες τῶν παλληκαρισμῶν αὐτῶν, ποὺ τὸν καταγγέλλουν τὰ μέλη τοῦ Χρηματιστηρίου γιὰ καταχραστὴ ἑκατὸ χιλιάδων δραχμῶν, γιὰ ἄνθρωπο κακῆς πίστεως καὶ ἐπικίνδυνον («Ἐστία» τῆς Τρίτης), ποὺ εἶναι ὁ γνωστός προμηθευτὴς τῶν ἀλόγων τοῦ στρατοῦ ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ τοὺς βάλει καὶ τακοῦνια γιὰ νὰ βγοῦν στὸ μπόϊ! Ὅσο γιὰ τὸν ἄλλον ἀπ' τοὺς τρεῖς ἥρωες, αὐτὸς δὲν πῆγε μὲν στὰ κατέργα, μόλυνε ὅμως τόσο καιρὸ τὸ Πανεπιστήμιον μὲ τὴν παρουσία του, μὲ τὴν παραδειγματικὴ ἀσυνειδησία καὶ φαύλη διαγωγή του, ποὺ χρειάστηκε νὰ γίνῃ ἡ Ἐπανάσταση γιὰ νὰ τὸν πετάξῃ μὲ τὴς κλωτσιὰς ἐπὶ τοῦ ἄξιζο· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος λεγότανε πὼς θὰ ζήτοσε καὶ πάλι Καθηγεσία — μὰ ἐλπί-

ζουμε πὼς οὔτε χαιρετισμὸ τίμιου ἀνθρώπου δὲ θὰ ξαναντικρύσει.

ΑΠΟ ΣΩ.Γ. Ὁ κ. Κουμουνοῦρος, μιλώντας στὴν Καλαμάτα, λέει τὸ «Ἐμπρὸς» τῆς Τρίτης, εἶπε τὸν Πρωθυπουργὸ «αὐθάδη στερούμενον ἱστορίας ἀτομικῆς καὶ οἰκογενειακῆς». Βέβαια! τί διάβολο λοιπὸν θὰ γινότανε ἡ ἐπανάσταση, ἂν ἔχι γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὰ τζάκια; Γι' αὐτὸ μόνον ὁ Μπέης ὁ Μαυρομιχάλης νομίζουμε πὼς ταίριαζε νὰ εἶναι ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἐπανάστασης.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ. Τόσον καιρὸ ὁ κ. Ράλλης δὲν ἔδινε πεντάρια γιὰ προγράμματα· μὰ καὶ τὸ ἀποφάσισε νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς μοντέρος σκέφτηκε πὼς τὸ διπλὸ βαστάει καλύτερα καὶ γι' αὐτὸ ἔβαλε καὶ τὸ φίλο του Γ. Ζωγράφου νὰ δώσει τὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος. Κ' ἐδῶ εἶναι τὸ γλέντι! Τὸ ἴδιο βράδυ ποὺ ὁ κ. Ράλλης μιλοῦσε γιὰ ἐργατικὴ νομοθεσία καὶ ἀναθεώρηση τοῦ δασμολογίου, ὁ συναγωνιστὴς του ἀνέπτυσε μὲ καταπληκτικὴ θρασύτητα μπροστὰ σὲ ἄνθρώπους τῆς ἐργατικῆς τάξης τὸ ἀναιδέστερον πλουτοκρατικὸ πρόγραμμα ποὺ ἐμφανίστηκε ποτὲ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ κ. Ζωγράφος μίλησε βέβαια σὲν ἑκατομμυριούχος ποὺ δὲν τὸν συμφέρουν οἱ ἄμμοι φόροι ποὺ χτυποῦν τὸ κεφάλαιο μὰ οἱ ἔμμοσοι. Μὰ ποῦ ἀπ' τὰ δύο προγράμματα εἶναι τὸ πρόγραμμα τοῦ Ραλλικοῦ κόμματος; Ὁ κ. Ζωγράφος τὸ εἶπε καθαρά· ἔχετε νὰ διαλέξετε μὴ ἀπ' τὴς δύο πολιτικῆς—τὴν πολιτικὴ τῆς ἐκμηδένισης τοῦ ἀτόμου ἀπ' τὸ Κράτος (ποὺ ἀποδίδει στὴν Κυβέρνηση καὶ ποὺ ἀνάπτει καὶ ὁ κ. Ράλλης) ἢ τὴν πολιτικὴ τῆς φρούρησης τοῦ ἀτόμου ἀπ' τὴς ἀυθαιρέσιες τοῦ νομοθέτου, τὴ δικὴ τους πολιτικὴ. Κι ὁ λαὸς ὁ ἴδιος ποὺ χειροκρότησε καὶ ζητωκραύγασε τὸν κ. Ζωγράφου, ἔκανε λίγα λεπτὰ ἀργότερα τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸν κ. Ράλλη. Κ' ἔπειτα, λέει, μᾶς χρειάζεται πολιτικὴ μόρφωση;

ΤΑ ΝΕΑ ΗΘΗ. Τῆ στιγμῆ ποὺ οἱ Πολυγένης ἔδειχναν μὲ τέτοιον τρόπο τὴν ἀνατροφή καὶ τὸ χαρακτήρα τους, ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἔβρισε, ἀλλὰ ἔδγαλε τὸ καπέλλο του καὶ μὲ χαμόγελο χαιρετοῦσε. Κι αὐτὸ ἀπόπλισε τοὺς ἀμόρφωτους ὀπαδοὺς τῶν μορφωμένων ταβερνιάρηδων. Καὶ βλέποντες τὴς μαῦρες σημαῖες ὁ Πρωθυπουργὸς δὲν εἶπε τὴν πα-

ραμικρή βαριά φράση μόνο ρώτησε «μήπως ὠδή-
γησα τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν καταστροφὴν, εἰς πόλε-
μιν ἀπαράσκευον, εἰς ἐξευτελισμούς ἐθνικούς; μή-
πως ἐφορολόγησα βαρέως τὸν λαόν; μήπως, εὐρῶν
δικαιοσύνην καὶ ἀσφάλειαν, τὰς κατήργησα; μήπως
ἠνέχθη καταχρήσεις εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον; μή-
πως ἐφορολόγησα τὰ εἶδη τῆς πρώτης ἀνάγκης;»
μὲ τὶς ἐρωτήσεις αὐτὲς ποὺ συγχρόνως ἔδιδαν καὶ
τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κυβέρνησαν τὸν τόπο οἱ πα-
λαιοὶ πολιτικοὶ πλήρωσε ὅπως ἔπρεπε ὁ Πρωθυπου-
ργὸς τοῦ Βανδύλους τοῦ παλισοκομματισμοῦ. Κ' ἡ
διαγωγή του αὐτῆ, τὰ νέα ἦθη ποὺ ἐγκαινίασε τὸν
ἐσθήκωσαν πρὸς πολὺ στὰ μάτια ἑλθῶν τοῦ κόσμου ἡ
προσωρινὴ ἀποδοκιμασία τοῦ Ἄργου ὠφέλησε τὸν
κ. Βενιζέλο ἀντὶ νὰ τὸν βλάψει. Γιατὶ ἔδωκε στὸν
κόσμο εὐκαιρία νὰ ἴδῃ τὰ ἀγρία ἐνστικτὰ τῆς φαι-
λοκρατίας κ' ἔκανε κάθε τίμιον ἄνθρωπον νὰ σκεφτῇ
πῶς οἱ ἐκλογὲς πρέπει νὰ φέρουν πανίσχυρον τὸ βε-
νιζελικὸν κόμμα, πῶς ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΨΗΦΙΣΕΙ
ΓΡΑΜΜΗ ΤΟΥΣ ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙ-
ΟΥΣ ΑΔΙΑΦΩΡΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ,
γιὰ νὰ πέσουν μιὰ γιὰ πάντα τὰ βρώμικα καὶ σι-
χαμένα κεφάλια τῶν παλιῶν κομμάτων. Γι' αὐτό,
γιὰ τὶς ἐκλογὲς τῆς Κυριακῆς ἓνα μόνον πρέπει νά-
ναι τὸ σύνθημα ἐκείνου ποὺ πονάει κάπως γιὰ τὸν
τόπον αὐτό: **ΑΣΠΡΟ ΜΟΝΟ ΣΤΟΥΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙ-
ΚΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ, ΚΑΜΜΙ ΨΗΦΟ ΣΕ ΔΗ-
ΘΕΝ ΕΚΛΕΚΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

— Ἡ κριτικὴ τοῦ περασμένου φύλλου γιὰ τὰ βιβλία
τοῦ κ. I. Ζερβοῦ, ποῦχε ὑπογραφή *Δισέπσις*, γράφτηκε
ἀπὸ τοὺς κ. κ. Σαῦρο Ἀλιμπέρτη καὶ Γιάννη Ἀποστολά-
κη. Τὸ γράφουμε γιὰ τὸ ζήτησαν οἱ ἴδιοι οἱ συνεργά-
τες μας.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

«Ὁ Ψυχοπατέρας», ὁ «Τρίτος», τὸ «Μυστικὸ
τῆς κοντέσσας Βαλέραινας», ἡ «Κωμῆδία τοῦ Θα-
νάτου», «Φωτεινὴ Σάντρη», «Στέλλα Βιολάντη»,
«Ραχήλ», «Πειρασμός», «Ψυχασάβατο» καὶ «Χε-
ρουβείμ». Δέκα ἔργα, σὲ δέκα βιβλιαράκια, θ' ἀρ-
χίσουν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸν ἐρχόμενον Ἀπρίλην, μὲ
τὸ γενικὸν τίτλον «ΘΕΑΤΡΟΝ». Καὶ καθένα, γιὰ
τοὺς συνδρομητὰς, θὰ στοιχίξῃ μόνον 80 λεπτά.

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστὰς μας θὰ ἤθελαν πε-
ρισσότερες πληροφορίες, μποροῦν νὰ γράψουν ἀπευ-
θείας στὸν κ. Γρηγ. Ξενοπούλου, 38 ὁδὸς Εὐριπίδου,
καὶ νὰ ζητήσουν τὴν ἀγγελίαν ποὺ ἔχει δλοὺς τοὺς
δρους τῆς ἐγγραφῆς.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. B. Λαν. Παρίσι καὶ Κλ. Γεωργ. Σάμο. Λάδαμ
τὶς συντρομέσ κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. Σ. Ρ. Δύσκολο νὰ
βρεθῶντε ὅλοι οἱ ἀριθμοὶ ποὺ ζητᾶς. Μερικοὶ ἴσως κ' ἔν-
τοὺς θέλεις, πέρασε ἀπὸ τὸ γραφεῖο τῆς Ν. Ζ. τὸ κατα-
τόπι εἶναι Rue Sesostris 10, Alexandrie. — κ. κ. Heisenb.
Μόναχο καὶ Μπακ. Λεβέτσουβα. Λάδαμ τὶς συντρομέσ κ'
εὐχαριστοῦμε.

ΣΤΟΙ "ΝΟΥΜΑ" ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4
πουλιοῦνται τὰνόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ ἢ
ἓνα, ἐξὸν ἀπὸ ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμὰς.

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιὰ». — «Ἀγκάθια καὶ Τριβό-
λοι» (θηγῆματα). — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «Ὁ «Μέγ' Ἀλέξαν-
τρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Δόξα καὶ Ζωή». — ΗΑΙΑ Π. ΒΟΥ-
ΤΙΕΡΙΑΔΗ, «Ἀάφνης καὶ Χλόη» τοῦ Δόγγου. (μετάφρ.), —
«Τίμωνας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50),
| «Ὁ Προσκυνητὴς». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγοῦδια
τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΛΤΑ «Στοχασμοὶ περὶ
τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — «Γιὰ τὴν Πα-
τριδα — Ἡ καρδιά τῆς Βασιλοπούλας» (δρ. 3, 50). — «Παρα-
μῦθι δίχως ὄνομα» (δρ. 3, 50). — «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαρο-
κτόνου» (τόμοι 2, δρ. 4, 50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ,
«Ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦ Σαλονίου». — ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗ
«Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νη-
σιώτικα Τραγοῦδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ
Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακούνταλα» τοῦ Καλλιμάχα (δρ.
1). — ΙΔΑ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — Θ. ΚΑΤΡΑΝΑΝΗ, «Τὰ
Τραγοῦδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΔΕ-
ΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΔΕΞ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΛΟΥ De
Profundis τοῦ O. Wilde (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ
«Διγ. τοῦ Δελινοῦ» (δρ. 2). — «Οἱ νεκροὶ τῆς ζωῆς» (δρ. 2).
«Στὸ Ἄλμπουρο» (δρ. 2). — ΑΔΕΞ. ΠΑΛΛΗ, «Ὁ ἔμπορος
τῆς Βενετίας» (Β' ἐκδοσις). — ΑΔΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟ-
ΣΚΟΥ, «Ἀθρόπινος Μηχανισμός». — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ
Παλιὰ καὶ τὰ Καινούργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ
Αἴας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.). — ΗΑΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλαυ-
τάρχου: Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετάφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ
ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπουκία». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
(δράματα): «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι», — «Ὁ Ἄσωτος», —
«Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΝΤΑ «Ἀπὸ τοὺς
Θρόλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς
Γλώσσης» (Α' ἐκδοσις) καὶ Β' ἐκδοσις, τόμοι 2 (δρ. 5). —
Ζ. ΦΥΤΙΑΔΗ, (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἄκρα-
γάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄρμον». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ,
«Τὸ Γλωσσικὸ Πήχτημα». — «Στὴ «Φοιτητικὴ Σύντροφία»
(λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ, «Μελάχρα».

Γιὰ τὸ ἐξωτερικόν, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ περασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἐξὸν ἀπὸ τὸν πρῶ-
τον ποὺ δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπον) πουλιοῦνται δρ.
10,50 ὁ ἓνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 12,50 γιὰ τὸ ἐξω-
τερικόν.